

DNI: VULNERATS I EXCLOSOS

*“II. Considerant que les Nacions Unides han proclamat en la Declaració Universal dels Drets Humans que **tothom** té els **drets i les llibertats** que s’hi enuncien, **sense cap** mena de **distinció de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió, d’opinió política i de qualsevol altra índole, d’origen nacional o social, de posició econòmica, naixement o de qualsevol altra condició.**”*

Declaració dels drets dels infants.

AUTORA: Aina Creus Castañé.

TUTOR: Genís Fernández Martínez

CURS I CLASSE: 2n de Batxillerat B

CENTRE: Col·legi Salesià Sant Antoni de Pàdua, Mataró

DATA DE LLIURAMENT: 19/12/2019

NOM DEL TREBALL: “DNI: VULNERATS I EXCLOSOS”

La investigación pretende conocer los motivos que incitan a menores a migrar ilegalmente y, al mismo tiempo, analizar la normativa y código de actuación que se les aplica una vez son identificados para, posteriormente, realizar una sesión de sensibilización sobre los MENA para un público adolescente. Este estudio, realizado mediante el análisis de manuales especializados y entrevistas a profesionales del tema y a algún menor, muestra que se trata de una realidad que ha ido aumentando desde su aparición a finales de la década de los noventa. En este trabajo se extraen dos grupos de resultados. Por un lado, que la mayoría de ellos proceden de Marruecos y que la realidad encontrada es antagónica a la soñada, hecho que les provoca un importante impacto emocional generando frustración, desconfianza y marginación. Por otro lado, la sociedad receptora se muestra recelosa ante este colectivo, ya que los relaciona con la delincuencia y la violencia. El análisis sociológico de este fenómeno desemboca en una sesión didáctica realizada en un centro de secundaria. Su objetivo consiste en dar a conocer y sensibilizar a otros menores sobre esta cruda realidad presente en nuestra sociedad.

Aina C.C., DNI; VULNERATS I EXCLOSOS

Estudi sociològic dels MENA

The investigation aims to know the reasons that encourage minors to migrate illegally and, at the same time, analyze the regulations and code of action that are applied once they are identified to, subsequently, conduct a sensitization session on MENA for a teenage public. This study, carried out through the analysis of specialized manuals and interviews with professionals and a minor, shows that it is a reality that has been increasing since its appearance in the late nineties. In this project, two groups of results are extracted. On the one hand, most of the children come from Morocco and the reality found is antagonistic to their dream, a fact that causes them an important emotional impact generating frustration, distrust and marginalization. On the other hand, the receiving society is suspicious of this group, since it relates them to crime and violence. The sociological analysis of this phenomenon leads to a didactic session held in a secondary school. Its objective is to raise awareness among other minors about this harsh reality present in our society

ÍNDEX

1.INTRODUCCIÓ.....	7
PART TEÒRICA.....	10
2. DEFINICIÓ MENA.....	11
3. PERFIL DEL MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS (ESTUDI MARC DEL CEJFE).....	12
3.1 PERFIL DEL MENORS ESTRANGERS INDOCUMENTATS	13
3.2 EXPECTATIVES I DIFICULTATS DELS MENORS	14
3.3 LA CRUA REALITAT DEL VIATGE	15
4. EVOLUCIÓ D'AQUEST COL·LECTIU DE MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS.....	18
5. CAUSES.....	20
6. TRETS PROPIS DELS MENAS A CATALUNYA I A ESPANYA.....	21
7. NORMATIVA PEL TRACTAMENT DE MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS.....	23
7.1 PROTOCOL MARC, OCTUBRE 2014.....	23
7.2 PRINCIPALS PROCESSOS.....	25
8. DRETS I DEURES D'AQUESTS MENORS.....	28
8.1 DRETS DELS ESTRANGERS INTERNATS.....	28
8.2 DEURES DELS ESTRANGERS INTERNATS.....	29
9. CONNEXIÓ DELS MENA AMB LA DELINQUÈNCIA I LA DROGOADDICCIÓ.....	31
10. SITUACIÓ DELS ESPAIS I CENTRES D'ACOLLIDA.....	33
10.1 CENTRE DE CANET DE MAR	34
PART PRÀCTICA.....	37
11. INTRODUCCIÓ.....	38
12. CANVI DE LA PART PRÀCTICA.....	38
13. LA UNITAT DIDÀCTICA.....	39
13.1 DESENVOLUPAMENT DE LA UNITAT DIDÀCTICA.....	40
13.2 EXPLICACIÓ DE LES ACTIVITATS DE LA UNITAT DIDÀCTICA	43
13.2.1 Activitats d'apropament.....	43
13.2.2 Activitats d'investigació.....	45
13.2.3 Activitats de producció.....	46

13.2.4	Activitats d'avaluació.....	46
13.3	CONCLUSIONS DE LES ACTIVITATS	47
13.3.1	Conclusió activitat 1: grups 1 i 2.....	47
13.3.2	Conclusió activitat 2: grups 3 i 4.....	50
13.3.3	Conclusió activitat 3: grups 5 i 6.....	52
13.3.4	Conclusió activitat 4: grups 7 i 8.....	54
14.	VALORACIÓ DE LA SESSIÓ.....	56
14.1	QUÈ HAN APRÈS ELS ALUMNES?	56
14.2	QUE HA SUPOSAT PER MI AQUESTA CLASSE?.....	59
15.	CONCLUSIONS FINALS.....	60

1. INTRODUCCIÓ

Martin Luther King va assenyalar, en alguna ocasió, que el que més li preocupava de la injusta realitat amb la qual va conviure no era la perversitat d'una sèrie de persones sinó, sobretot, la immensa permissivitat i indiferència que sovint mostrava la majoria. Quan defugim la realitat i ens despreocupem d'entendre com és, crec que afavorim que el mal s'estengui i s'imposi. Però, també ho fem, i d'una forma més cruel, quan permetem i tolerem determinades situacions.

Des que vaig començar la secundària, he estat involucrada en les activitats del grup de voluntariat de l'escola, una entitat que es preocupa per desvetllar en els joves un interès i sensibilització vers les injustícies que existeixen en el nostre món. Un dels seus objectius és el de trobar propostes de canvi que contribueixin, des de les nostres possibilitats i capacitats, a fer-lo millor. Precisament en el marc d'una de les sessions de formació de VOLS, es va convidar un antic alumne, que actualment treballa a un centre penitenciari de menors, a explicar-nos la situació dramàtica en la que es trobaven determinats adolescents que, moguts per la seva desesperació i marginació, cauen en la delinqüència. Va ser, en aquesta xerrada, on vaig escoltar i descobrir per primera vegada el terme "MENA". Des de fa uns mesos, participo també d'un projecte anomenat "NEU" que pretén destapar els rumors i trencar els estereotips que existeixen al barri de Cerdanyola de la nostra ciutat, Mataró.

Motivada per aquest interès social i essent sensible amb aquests temes, vaig tenir clar que el meu treball de recerca havia d'estar associat amb aquesta temàtica. Em considero una persona força combativa i reivindicativa i per tant, no volia que la feina elaborada es reduís tan sols en un estudi teòric i bibliogràfic basat exclusivament en dades i estadístiques. El meu principal objectiu és centrar-me en una d'aquestes situacions injustes que es produeixen en el nostre món, però que estigui present en la societat, i més concretament, a la nostra ciutat; per després d'un estudi exhaustiu, realitzar alguna actuació, o bé sensibilització que propiciï una millora en la situació del col·lectiu treballat.

A l'hora de decidir el tema del meu treball, em vaig adonar que malauradament existien molts esdeveniments en l'actualitat que em resultava difícils entendre com es toleraven situacions com les de persones desallotjades, col·lectius perseguits i/o marginats per les seves creences i ideologies, famílies forçades a marxar de les seves llars, etc., i que a més, eren tractades amb certa indiferència i normalitat.

Per aquest motiu, vaig considerar que una de les opcions que més m'interessava i m'interpel·lava era el fenomen de la immigració amb un afegit ben característic; l'estudi es perfilaria en la coneixença de la immigració en el cas dels menors. Tanmateix, considerava que es tractava d'una realitat excessivament complexa, que englobava situacions diverses. Va ser en aquest sentit que, finalment em vaig decidir per investigar aquest flux migratori que formava part d'aquesta immigració global, però que resultava ser un fenomen nou i desconegut, almenys per mi, malgrat aparèixer últimament d'una forma més present en els mitjans de comunicació: estic parlant dels "MENA".

Un cop determinat l'objecte del meu estudi, em vaig plantejar quins objectius voldria assolir. En primer lloc considerava necessari entendre a quina realitat ens referíem amb aquestes sigles, per comprendre posteriorment les causes i trets més importants d'aquest col·lectiu. En aquesta recerca, em plantejava com hipòtesis que voldria comprovar, les següents qüestions:

- ✚ Es tracta d'un fenomen relativament nou.
- ✚ Presenta unes característiques peculiars que els distingeixen d'altres moviments migratoris.
- ✚ Existeixen uns trets comuns en els integrants d'aquest col·lectiu.
- ✚ Presenta nous reptes per les societats receptores, que com no han previst, impliquen uns processos i respostes diferents.
- ✚ Existeix, com els mitjans de comunicació assenyalen, una connexió força generalitzada entre aquest col·lectiu i el món delictiu.

El segon objectiu del treball, i per mi el més important, era la realització d'una proposta d'actuació que estigués associat amb el tema investigat. Com ja he assenyalat, l'estudi d'aquesta temàtica pretén ser la primera fase d'un segon apartat del treball, que utilitzant aquests coneixements, plantegi una acció que permeti sensibilitzar i conscienciar la societat i aconseguir modificar determinades actituds o estereotips relacionats.

En aquest sentit, la concreció de la part pràctica no ha estat fàcil, ja que inicialment tenia unes expectatives més ambiciosos: comprovar quin protocol d'actuació existia per tractar la situació dels menors estrangers indocumentats a les diferents localitats del Maresme, per tal d'analitzar-les i finalment elaborar una proposta d'actuació que es pogués traslladar a la meua localitat, Argentona, on no hi existeix cap regulació ni procediment d'aquesta tipologia. Tanmateix em vaig trobar des del primer moment amb moltes dificultats per contactar amb els ajuntaments i amb les persones que em

poguessin ajudar en la meva investigació, circumstància que va provocar un gir en aquesta part del treball. Després de considerar diverses opcions, la que ens va semblar més adient i encertada al meu tutor i a mi va ser la de realitzar una sessió de sensibilització del tema en qüestió per a un públic adolescent i que ha sigut el mirall de tot el contingut treballat en la teoria.

Per tal de comprendre aquesta realitat, utilitzaré diferents fonts com per exemple manuals, articles de diaris, documentals (Menors lluny de casa de TV3 reproduït en una dormida de VOLS, etc.). He pensat que, perquè no sigui excessivament teòric, complementaré amb fonts més primàries tota la informació extreta dels recursos anteriors. Tinc l'esperança de poder realitzar entrevistes a professionals d'aquest sector i si fos possible a usuaris.

De la mateixa manera que els menors que emigren tenen expectatives força positives respecte el que es trobaran, jo també confio que aquesta investigació em resulti positiva, en primer lloc per comprendre millor aquesta realitat i en la mesura del possible per afavorir en altres algun grau de conscienciació i sensibilització, que no els impermeabilitzi davant les injustícies.

PART TEÒRICA

2. DEFINICIÓ MENA

“El menor nacional de un Estado no miembro de la Unión o el apátrida¹ menor de 18 años que al entrar en territorio español, no va acompañado de un adulto. También será Menor Extranjero No Acompañado cualquier menor al que se deje solo tras su entrada en el territorio de un Estado miembro de la Unión Europea, en este caso en el territorio español.

Cuando el adulto reclina su responsabilidad una vez que el menor ha entrado en el territorio español, de forma que lo deja solo, o incluso lo deja solo antes de entrar en territorio español. La responsabilidad que recae sobre el adulto puede ser de hecho o de derecho, o sea haber sido asumida por ley o con arreglo a costumbre.”²

Dit d'una altra manera més senzilla, Violeta Quiroga³ els defineix com aquells joves menors d'edat que migren sols i irregularment entre les regions de la perifèria econòmica i els països “desenvolupats”

Per tant, podríem dir que:

Els menors estrangers no acompanyats (MENA) són tots aquells nens i nenes i/o adolescents més petits de 18 anys que, per diverses circumstàncies han hagut d'abandonar el seu país d'origen i han emigrat sense l'acompanyament dels seus pares ni sota cap vigilància d'un adult.

Molts dels termes que defineixen a aquestes persones poden ser per exemple:

- **MINA** (Menors Immigrants No Acompanyats).
- **MMNA** (Menores Migrantes No Acompañados).
- **MEINA** (Menors Estrangers Indocumentats No Acompañados).
- **Menors Separats.**

Aquestes expressions poden comportar connotacions negatives i d'exclusió social cap als menors no acompanyats, els quals es poden sentir ofesos i discriminats. És interessant assenyalar que he confirmat, mitjançant diverses entrevistes com que l'esmentada nomenclatura no té una valoració molt acceptada ni positiva entre els propis menors, ja que la consideren una forma de generar estereotips marginals

¹ Apátrida: Persona que no disposa de nacionalitat. (definició de la RAE).

² UNICEF y CGAE (2009): “Ni ilegales ni invisibles”. Realidad jurídica y social de los Menores Extranjeros en España. Informe 2009. Madrid.

³ Doctora i llicenciada en Antropologia Social i Cultural, i diplomada en Treball Social. Experta en infància i adolescència en risc social, principalment en contextos migratoris.

3. PERFIL DEL MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS (ESTUDI MARC DEL CEJFE4)

L'arribada de menors estrangers indocumentats no acompanyats es tracta d'un fenomen relativament nou. Malgrat que es comença a produir a inicis dels anys 90, no és fins a finals d'aquesta dècada que a Catalunya es comença a fer present d'una forma destacada, sobretot pel nombre de nouvinguts que arriben i per la nova problemàtica que provoquen. Tot i aquest creixement progressiu, des d'aquell moment, fins al 2003 no es disposava de cap investigació sobre el volum de MENA arribats ni el seu perfil ni necessitats.

A l'hora de treballar inicialment les característiques d'aquest col·lectiu i aconseguir apropar-me a la seva realitat: com sorgeix aquest fenomen, d'on vénen i per què; o quin ha estat el seu projecte migratori fins el moment d'arribar a Catalunya i en quina situació viuen, he utilitzat com a font primària essencial l'estudi que va realitzar el CEJFE al 2003, amb les dades recollides entre 1998 i el 2002.

Aquesta investigació i anàlisi es va realitzar per dissenyar les mesures d'intervenció necessàries, així com també els recursos, que calia destinar a aquesta nova realitat. Un dels problemes que corregirà aquest estudi serà la duplicitat d'expedients que proporcionava dades poc fiables. L'estudi del CEJFE corregirà aquesta dificultat gràcies a l'aplicació per part de la DGAIA⁵ d'un registre fotogràfic i nominatiu que permetia unificar en un expedient diverses referències que es corresponien a un mateix individu.

Les fonts que utilitza aquest anàlisi són bàsicament tres:

- a) Els expedients dels MENA a la DGAIA de tota Catalunya.
- b) Els professionals que treballaven amb els MENA , amb l'objectiu d'aconseguir dades que no apareixien en els expedients.
- c) Els expedients oberts a la Direcció General de Justícia juvenil (DGJJ) corresponents als MENA .

i per això aquest estudi es distingeix diferents grups dintre dels MENA:

1. Els MENA vigents integrats. Fa referència a aquells que es trobaven en recursos estables de la xarxa de protecció de menors.

⁴ Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya

⁵ Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

2. Els MEINA vigents no integrats. Aquells que utilitzaven només recursos d'urgències, sense tenir un recurs estable.
3. MENA infractors. Constitueixen aquest grup aquells que han comès, presumptament o provada, algun tipus de fet delictiu.

El nombre de MENA a Catalunya objecte d'estudi d'aquesta investigació va ser de 1.659 menors. Destaco que en aquell moment només el 3% del total eren noies (50).

3.1 PERFIL DEL MENORS ESTRANGERS INDOCUMENTATS

Utilitzant com a punt de partida aquest estudi he extret les característiques més essencial per dissenyar el perfil més comú d'aquest col·lectiu de la meva investigació.

El gènere dels menors és **majoritàriament masculí** (de l'estudi realitzat el 97% eren nois).

L'origen és fonamentalment del **Magrib**, bàsicament del Marroc, que suposa un 92%, molt lluny del segon grup predominant que el formen els originaris d'Algèria amb un 4,6%. Un 1,9% prové d'altres països del món i d'un 1,5% no tenim informació.

Quasi la meitat dels marroquins provenen de la ciutat de Tànger.

Pel que fa al subgrup de noies (50 noies), vull destacar que a diferència del que passa amb els nois, majoritàriament no provenen del Magrib: 20 són de països europeus, 3 subsaharianes, 1 sud-americana i només 9 provenen del Marroc.

L'edat de sortida dels joves del seu país i d'arribada primer a Espanya i després a Catalunya està **entre els 14 i els 17** anys. Situant-se doncs la mitjana d'edat en 15,7 anys, amb molt poca variació al llarg del temps.

El 80,2% de MEINA **no trenquen els vincles familiars**. La majoria de les seves famílies disposen de pocs mitjans de subsistència (només un dels seus membres hi aportava ingressos i aquests no són ni regulars ni suficients). El nombre de familiars que vivien a la llar al seu país abans de marxar es situa entre 6 i 10 persones, en un habitatge amb poc espai i pocs equipaments. És molt reduït el nombre de nois que vivia ja al carrer en el seu país.

Pel que fa al nivell d'estudis, **un 19,7% dels menors són d'analfabets, un 37,5% han aconseguit completar els estudis de primària i només un 9,1 que ho han fet amb els de secundària**. Es comprova doncs, que l'escolarització de la majoria d'ells és en general irregular i tardana. Aquest fet provoca que molts d'ells deixen d'estudiar per

treballar i aportar ingressos a l'economia familiar. El problema és que la majoria no ho aconsegueix. L'estudi precisament corrobora aquesta idea: només un 26,4% aconsegueix treballar de forma regular al seu país. Aquest fracàs és el que provoca que es plantegin marxar.

Una dada interessant i que també es convertirà en una causa indirecta de la seva migració és el fet que **el 50% dels MEINA tenen parents que han emigrat a Europa abans que ells**, molts d'ells germans més grans. Malgrat això, els menors que arriben a Catalunya es troben majoritàriament sols i no tenen cap parent o no el localitzen.

3.2 EXPECTATIVES I DIFICULTATS DELS MENORS

La majoria dels menors planifiquen la seva marxa amb altres nois. Es tracta doncs d'una preparació amb el grup d'iguals, tot i que el 72,3% dels MEINA **surten sols del seu país**.

El 84,5% dels MEINA manifesten que **l'objectiu d'emigrar és trobar una feina**.

Les famílies es mostren d'acord amb la intenció de marxar dels menors en un 77,2% dels casos, malgrat que en la majoria de casos no ajuden a planificar la seva sortida, sí que posteriorment es manté una **relació telefònica**.

Majoritàriament diuen que **no paguen per fer el viatge, ni utilitzen cap xarxa organitzada** que es dediqui al tràfic de persones.

El lloc de sortida fonamental dels que arriben a Catalunya és el **port de Tànger** (80,2%) i el mitjà més escollit és **sota les rodes d'un camió o autocar** (81,1%).

Algesires⁶ és el primer lloc de la Península on solen arribar.

La màxima concentració d'aquests menors a Catalunya es dona a **Barcelona i l'àrea metropolitana** (88,7%). Per això podem afirmar clarament que és un fenomen fonamentalment urbà. Té molt de sentit i ho relaciona amb l'objectiu que cerquen: trobar feina.

Quan arriben, el 82,5% **no porta cap tipus de documentació** o almenys així ho declara a la DGAIA. Tenen un **coneixen molt millor del castellà** (el 99% l'entenen) que del català (l'entenen només el 35,1%).

⁶ No es estrany que sigui precisament aquesta localitat des d'on tenen lloc més repatriacions en el cas d'aquest estudi de menors a Catalunya s'assenyalava que el 772% no ha experimentat cap repatriació.

El 47,1% reconeix haver viscut al carrer a Catalunya.

El 93,8% de MEINA està **en desacord amb la possibilitat d'un reagrupament** familiar. Aquesta dada em va cridar l'atenció, no perquè em sorprengués, sinó perquè confirma la seva voluntat de quedar-se a Catalunya – el 77% així ho confirma-, malgrat que les seves expectatives no s'han assolit i viuen en una situació de precarietat.

El 60,2% dels MEINA integrats ha passat per altres centres d'Espanya abans d'arribar a Catalunya. Es tracta d'un percentatge molt elevat que **reconeix haver estat institucionalitzat en altres llocs** . És a dir, que estava sota el control d'alguna institució i/o administració i participava d'algun programa . Aquesta xifra ens demostra que la seva inserció no resulta senzilla, en molts casos perquè la resposta que els atén no respon a les seves expectatives com bé s'assenyala al estudi. En aquest s'assenyala que els motius que donen per marxar dels llocs o institucions és que o bé no era el seu destí, o bé no els agradava el que els oferien.

3.3 LA CRUA REALITAT DEL VIATGE

Els menors no acompanyats emigren amb la idea d'un futur millor però les condicions per les quals han de passar per arribar al nostre país no són pas fàcils. En el cas d'Espanya i els països mediterranis de la Unió Europea, les formes de migració dels mena han anat variant. Fins a finals de l'any 2002, els moviment migratoris que provenien de l'Àfrica Subsahariana emigraven principalment mitjançant pasteres que creuaven l'estret de Gibraltar, o amagats sota els eixos dels camions que transportaven mercaderies o maquinària. Això va canviar, quan al Gener del 2003 va augmentar el nombre de menors que arribaven a les costes mediterrànies, i van començar a arribar en pasteres de grans aglomeracions de gent.

«Anteayer salí de aquí de Larache una patera con 45 personas. Ahora ya están en Cádiz»⁷- Ayoub, menor entrevistat per un periodista "El periódico".

Els mitjans doncs d'accés són molt perillosos. En el cas de l'opció d'amargar-se en la part inferior dels camions el risc és molt elevat, ja que els nois es poden passar hores i hores garratibats en un espai molt reduït. a una velocitat mitjana de 100km/h. A l'estiu es poden assolir temperatures molt elevades, i a l'hivern, tenen el risc de perdre mobilitat als dits en conseqüència d'haver-se passat tan de temps agafats al camió passant fred. L'opció de la pastera, que sol ser el mitjà inicialment utilitzat per accedir a la península, suposa una gran despesa o inversió familiar. El pressupost està al voltant dels 1500 euros.

⁷ El Periódico, Larache, 2019

“El viaje me costó mil euros, más que un billete de avión”⁸- Ababacar “Baba”, un menor entrevistat per periodistes del “El Correo”.

La majoria que no es pot permetre pagar l'elevat preu de la pastera, decideixen iniciar aquesta aventura de forma individual i utilitzant opcions més rudimentàries. Molts d'ells troben la mort en aquest viatge.

«Cruzaré como sea. En patera, comprando un visado falsificado o en kayak, me da igual» - Ayoub, entrevistat per periodistas del diario “El Periódico”.

Tal com diu la cançó “Papeles mojados” de Chambao, *‘muchos no llegan, se hunden sus sueños’⁹*. Aquesta frase resumeix en gran part les conseqüències que alguns joves pateixen a l'aventurar-se a venir a Espanya en pastera. Molts d'ells desenvolupen malalties per culpa del fred i la fam que han passat al llarg del viatge, i fins i tot, acaben morint. Els motius de la mort poden ser per desnutrició, fred extrem o per haver caigut al mar sense saber nedar.

“Creía que el riesgo de venir en patera merecía la pena”- Ababacar “Baba”, menor entrevistat per un periodista del “El Correo”.

El segon risc que es veuen exposats aquests menors al llarg del seu viatge és que si la policia marítima els atura abans d'arribar a territori espanyol els repatrien al seu país d'origen i/o els fan desembarcar al territori més proper.

“si la policia marítima del Marroc ens enganyava navegant, ens feia tornar cap a casa o et deixen al territori més proper d'on estiguis navegant.”- Khalid, un dels menors que he pogut entrevistar.

Un cop han arribat al nostre estat, la situació tampoc millora. Es tracta d'un col·lectiu més susceptible i vulnerable, ja que són menors i es troben en un territori desconeguts i totalment desprotegits, sense un suport ni un referent adult.

Per desgràcia, el procés d'identificació i tutela estatal que experimenten durant la seva estada a Espanya tampoc ajuda a reduir aquest risc. Els principals problemes comencen amb la seva identificació com a menors o majors d'edat quan arriben indocumentats. El principal risc a què s'enfronten aquells que erròniament hagin estat considerats majors d'edat (cosa molt comú quan es tracta d'adolescents entre 16 i 17 anys) és l'expulsió de país. Això es dona per la Llei de Seguretat Ciutadana, que permet les anomenades "devolucions en calent", que vol dir que les persones emigrants en situació irregular poden ser expulsades gairebé sense tramitació.

⁸ <https://www.elcorreo.com/vizcaya/v/20110221/vizcaya/creia-riesgo-venir-patera-20110221.html>

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=Oj8aNCtTHW4>

Aquesta pràctica, contrària als principis i normes internacionals dels drets humans, impedeix detectar a possibles refugiats, víctimes de tracte o menors.

Una altra possibilitat al determinar la seva majoria d'edat és que es dicti una ordre d'expulsió. Això implica que poden ser traslladats a un Centre d'Internament d'Estrangers (CIE)¹⁰ i després ser retornats al seu país. En altres casos, quan el menor s'assabenta d'aquesta opció el que fa és escapar-se i opta per viure al carrer de forma irregular i sense permís per treballar, trobant sovint una sortida en la delinqüència i/o la drogoaddicció.

¹⁰ Els Centres d'Internament d'Estrangers són centres creats per controlar els fluxos migratoris, frenar l'arribada d'immigrants i agilitzar les devolucions.
<https://www.20minutos.es/noticia/3366776/0/cie-centros-internamiento-extrajeros-inmigrantes-espana/>

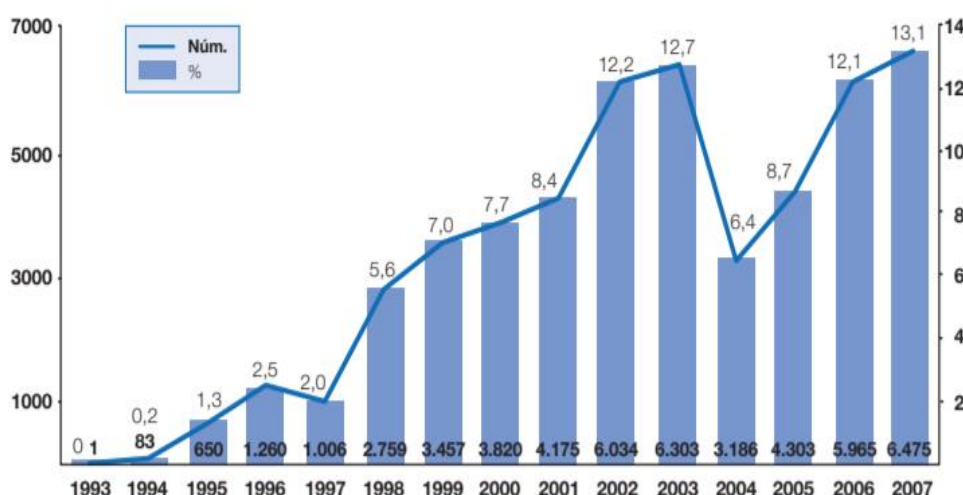
4. EVOLUCIÓ D'AQUEST COL·LECTIU DE MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS

Un cop identificat els grans trets d'aquest fenomen que sorgeix a finals de la dècada dels noranta i es converteix en una realitat consolidada i ferma a inicis del segle XX, vull explicar quina ha estat la seva evolució i situació. Com assenyalava, avui en dia, el concepte MENA està una mica més present a les nostres vides però no es tracta d'una situació nova, tot i que sí que presenta unes peculiaritats que provoquen que la nostra societat l'hagi de tractar de forma diferent.

El terme MENA sorgeix a finals dels anys 90, època en la qual aquests menors comencen a mobilitzar-se cap a Espanya i Catalunya. El primer lloc on la presència d'aquest col·lectiu es manifesta d'una forma important va ser a la comunitat autònoma Basca, però ràpidament s'observa un increment constant, i generalitzat, a tot l'estat. La raó per la qual pensem que és un terme nou és per la poca conscienciació i visibilització d'aquest col·lectiu en la nostra societat. Ignorància, desinterès i despreocupació són els factors que influeixen en el desconeixement de l'existència dels MENA a la nostra societat i cal tenir en compte que el seu flux no s'ha reduït sinó que ha experimentat un creixement destacat. El volum de menors que arriben a Espanya o a Catalunya per obtenir un futur millor i assolir un somni i expectatives que desgraciadament estan deslligades de la realitat amb la que es troben, ha estat constant i progressiu.

■ GRÁFICO 1 _ Evolución de los Menores Migrantes No Acompañados acogidos en el Estado Español (1993-2007).

11

La

¹¹ Gràfic extret d'un projecte creat per UNICEF anomenat "Sueños de bolsillo". https://www.unicef.es/sites/unicef.es/files/Suenos_de_bolsillo.pdf

gràfica anterior ens ajuda a comprovar l'evolució dels menors estrangers no acompanyats arribats i acollits a l'estat Espanyol des del 1993 al 2007. A la banda esquerra hi trobem el nombre absolut de menors que han pogut arribar. A la banda dreta, el nombre de menors arribats expressat en tant per cent (%). A la franja de sota, trobem distribuïts els anys en que s'ha estudiat l'arribada dels joves no acompanyats. La gràfica presenta que entre el 1993 i el 1994 l'arribada de menors incrementa un 0,2% amb l'arribada de 84 menors a l'estat espanyol. A partir d'aquí i fins al 1996, es produeix un increment fins al 2,5% i arriben 650 menors al 95 i 1260 al 1996. L'any 1997 experimenta un aspecte decreixent en l'acollida dels joves a que n'arriben 254 menys que l'any anterior. Els anys compactes entre 1998 i 2001, ambdós inclosos, presenten un creixement força regular envers la seva arribada que oscil·la entre els 2759 (5,6%) a l'any 1998 i 4175 (8,4%) a l'any 2001. Un fort creixement es va experimentar al 2002 amb el 12,2% de menors arribats que conformen 6034, seguit de l'any 2003 amb 6303 menors arribats (12,7%). L'any 2004 presenta una deflació de l'acollida dels nanos i n'arriben aproximadament la meitat respecte l'any anterior. Entre el 2005 i el 2006 augmenta i es manté estable el creixement d'aproximadament un 6% en augment. Finalment l'any que presenta més arribada d'aquests menors és al 2007 amb un 13'1% de nouvinguts que conformarien uns 6475 joves arribats a la península.

Aquest gràfic demostra que l'arribada d'aquests menors, malgrat algun període de decreixement, que coincideix amb la crisi econòmica, ha estat forçar constant i mantenint una línia i evolució a l'alça des del període de 1993.

Si parlem de dades més actuals, i ens centrem en el cas concret de Catalunya, assenyalaria que l'1 de gener de 2019 hi havia, a Catalunya, 3.450 menors estrangers no acompanyats acollits per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Es calcula que al llarg d'aquest any 2019 arribaran al voltant de 5.500 MENA, gairebé duplicant el nombre de 2018 (3.659).

Com es pot comprovar, en tan sols vuit anys, aquesta xifra ha augmentat gairebé un 1.000%. Per molt que abans del 2018 hi haguessin menors estrangers no acompanyats al nostre país, la xifra s'havia mantingut parcialment estable fins al 2016 on el volum d'arribada d'aquest col·lectiu va ser de 684 nouvinguts, xifra que duplica l'any anterior, el 2015 amb 377 menors. El 2017 va ser el punt àlgid on van saltar les alarmes, ja que el nombre de menors entrant a l'estat aquell any va tenir un augment del 230%, que vol dir que van arribar 1.489 menors sense acompanyament de cap classe. Aquesta tendència es va mantenir l'any 2018 i s'ha mantingut i sembla mantenir-se també al llarg d'aquest 2019.

5. CAUSES

Un cop identificat aquesta evolució i consolidació d'aquest fenomen migratori peculiar, voldria exposar d'una forma més clara les principals causes que mou a aquests menors a emprendre aquest desplaçament. Quan un menor decideix emprendre aquest viatge, sovint dramàtic, hi ha darrera tot un seguit de factors que influeixen en aquesta decisió. Cal destacar però, que en alguns casos no són els nois i noies els que prenen aquesta decisió sinó que són els pares o familiars qui els envien cap aquí per tal de cercar un futur millor que el que viuen al seu país, malgrat en realitat no és ben bé així. Alguns dels motius pels quals n'arriben actualment tants són els següents:

- **SUPERVIVÈNCIA:** Molts dels menors vénen a buscar-se la vida ja que viuen en situacions socioeconòmiques i sociofamiliars molt precàries. Entre d'altres existeix la pobresa extrema, situacions de desestructuració familiar, desprotecció institucional, manca d'oportunitats i les que acostumen a ser més extremes com la violència i la guerra, a més de les catàstrofes naturals com ara tsunamis o terratrèmols.
- **VULNERACIÓ DELS DRETS HUMANS:** Moltes situacions són donades també per violacions dels drets humans dels ciutadans. La manca de recursos personals i materials per afrontar la greu situació en la que es troben aquests menors i les respectives famílies suposa el gran perill de caure sota la influència i control de xarxes d'exploació. Les noies que han arribat aproximadament durant els últims 3 anys, han sigut víctimes d'exploació sexual.
- **EXPECTATIVES:** Molts d'ells vénen aquí amb el somni de trobar un lloc d'acollida a una Europa que veuen com "la terra de les oportunitats" on molts creuen i tenen l'esperança que podran triomfar i començar una nova vida plena d'èxits i deixar enrere la precària vida d'on procedeixen sense oblidar la seva família, per descomptat.¹²

Totes aquestes raons envers la situació d'aquests menors han fet que s'hagin d'espavilar, alguns d'ells des de petits, sols i sense cap protecció dels seus familiars. Encara com ja assenyalava en l'apartat 2, en la majoria de casos la família està al cas i fins i tot a recolzar o participat en la decisió que prenen aquests menors.

¹² <https://www.accem.es/vulnerables/menores-extranjeros-no-acompanados-mena/>

6. TRETOS PROPIS DELS MENAS ARRIBATS A CATALUNYA I A ESPANYA

Malgrat que al segon apartat, utilitzant les primeres investigacions i fonts rigoroses d'aquest fenomen, dissenyava un perfil d'aquest col·lectiu, voldria, un cop s'ha consolidat i està aquest flux en les nostres societats, assenyalar d'una forma concreta els seus trets essencials. En aquest cas, la informació i la font utilitzada han estat els professionals que els atenen, sobretot educadors i treballadors socials, i també entrevistes a menors.

- **EDAT:** La gran majoria dels 3.500 menors estrangers no acompanyats que són acollits per la Generalitat tenen entre 15 i 18 anys. De totes maneres, tal com demostren els percentatges, el 84% dels joves tenen 16 anys.
- **ORIGENS:** Un nombre força elevat procedeixen del Marroc i un percentatge més minoritari provenen de Mali, Nigèria, Algèria... altres procedències podrien ser d'Europa de l'Est, Àfrica Subsahariana, Síria o Bangladesh. Aquests últims conformen un percentatge molt petit, fins i tot més petit que els que provenen de Mali...
- **FAMÍLIA:** Un gran percentatge d'aquests menors acostumen a tenir bastants germans dels quals fer-se'n càrrec juntament amb la mare i degut a les circumstàncies que han hagut de viure per tal d'emigrar fa que presentin un nivell de maduresa més elevat del que els correspondria a l'edat que tenen. Per això desitgen millorar la seva situació personal, per tal de solucionar o intentar solucionar la vida de la seva família d'origen. Molts d'ells mantenen relació amb la seva família, en especial amb la mare.

“Especialment tinc una connexió molt forta amb la meva mare”, diu en Khalid, noi estranger que està actualment vivint a un pis tutelat.¹³

Amb aquesta idea, els objectius més clars del procés migratori són aconseguir la documentació i treballar el més aviat possible per poder sanar la situació de les seves famílies.

¹³ Jove amb el que vaig poder parlar. (Entrevista als annexos)

- **GÈNERE:** Cal recalcar que gairebé el 97% dels MENA vinguts a Catalunya són homes i nois. Dins d'aquest percentatge no hi entren les dones, que només formen el 3% que equival a 81 dones i noies que emigren a Catalunya.
- **INTENCIONS:** Un cop arribats a Espanya, els menors presenten una gran disposició a la mobilitat geogràfica tant dins del país, traslladant-se d'una Comunitat Autònoma a una altra, com fins i tot dins de la Unió Europea. Això ho fan per tal d'intentar arribar a França o Alemanya on el nivell de vida és més elevat que a Espanya, malgrat la gran majoria no tenen aquesta opció o visió.
- **CONEXEMENTS:** Els nois i noies tenen un baix nivell de coneixements. Tot hi havent estat escolaritzats diversos anys, molts d'ells no han acabat els seus estudis obligatoris i aquí també rebutgen qualsevol tipus d'escolarització i prefereixen optar per activitats formatives que els permetin aconseguir una feina el més aviat millor. En relació amb això, alguns d'ells solen tenir algun tipus d'experiència laboral al seu país d'origen ja que en les condicions que vivien els obligaven a treballar si volien permetre's el fet de venir amb pastera.
- **ACTITUDS:** D'entrada, aquests joves rebutgen el sistema de protecció, decantant-se per opcions de més autonomia com l'allotjament en pisos¹⁴. Malgrat aquest primer refús, un cop coneixen la legislació i el sistema de protecció, que tots n'estan al cas, en fan un ús raonable. La situació els crea un xoc emocional en comparació amb les idealitzacions i expectatives que tenien de la vida a Espanya o a Catalunya i la realitat en la que es troben. Per molt que en el lloc on s'hagin instal·lat no es relacionin amb joves autòctons, de la ciutat, i les situacions en les que alguns d'ells puguin estar vivint en els centres, com per exemple males condicions del centre, alimentació, etc...cap d'ells contempla el retorn als seus orígens.

¹⁴ En cas que es doni la opció de la residència en pisos tutelats, seria sota les condicions de el bon comportament i la bona conducta que hagi tingut el menor dins del centre previ.

7. NORMATIVA PEL TRACTAMENT DE MENORS ESTRANGERS NO ACOMPANYATS

Violeta Quiroga¹⁵ afirma que la migració de menors no acompanyats és un fenomen que afecta mundialment i que la realitat social espanyola se'n veu molt afectada per la seva proximitat i per tractar-se del primer accés al destí que cerquen: Occident, Europa. Tanmateix, aquesta migració implica un nou patró de migració amb particularitats pròpies dels menors, i sobretot exigeix un protocol diferent i que s'adapti a les seves necessitats .

7.1 PROTOCOL MARC, OCTUBRE 2014

Considero molt important explicar quina normativa hi ha en el nostre país per regular el tractament que han de rebre els menors estrangers en situació de desemparament. **Aquest protocol Marc es va publicar a l'octubre del 2014**, pels ministres d'Ocupació i Seguretat Social, de Justícia i de Sanitat, Serveis Socials e Igualtat, així com també el Fiscal General de l'estat, el Secretari d'Estat de Seguretat del Ministeri de l'Interior i Subsecretari d'Assumptes Exteriors i de Cooperació.

L'objectiu és coordinar la intervenció que han de seguir les diferents institucions i administracions afectades, des del moment en que es localitza un menor fins a la seva identificació, determinació de la seva edat, fins a la seva derivació cap als Serveis Públics de protecció dels menors i documentació.

Aquesta Marc assenyala que està **inspirat en el principi de l'interès superior del menor**, tal com assenyala l'article 3.1. de la Convenció de Drets del Nen:

“Totes les mesures relacionades amb als nens que adoptin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, cal que tinguin com a consideració essencial la de vetllar per l'interès del nen.”

Desenvolupant aquest protocol amb un cert ordre he identificat les següents fases:

1. Qualsevol menor estranger no acompanyat que hagi estat localitzat en territori nacional serà inscrit en el registre de Menors Estrangers No Acompanyats (RMENA), amb l'objectiu d'identificar-lo i localitzar-lo, tal i com assenyala l'article 215 del Reglament d'Estrangeria (RD 557/2011). S'assenyala que la titularitat del RMENA es correspon a la Direcció General de Policia Nacional i la

¹⁵ Doctora i llicenciada en Antropologia Social i Cultural, i diplomada en Treball Social. Experta en infància i adolescència en risc social.

gravació i gestió d'aquestes dades a la Comissaria General d'Estrangeria i Fronteres del cos de la Policia Nacional.

Per aquest motiu, qualsevol institució o autoritat (autonòmica o local) que localitzi i aculli a un menor estranger té l'obligació de comunicar-ho en el temps més breu possible a la Brigada Provincial d'estrangeria i Fronteres de la Policia Nacional.

El següent pas és el trasllat del menor a aquesta Brigada, perquè els seus funcionaris iniciïn la seva inscripció en el registre MENA.

S'assenyala un disposició especial per aquells casos on no resulta senzill determinar l'edat d'aquest suposat menor. En aquest cas intervindran les institucions sanitàries corresponents perquè realitzin les proves necessàries. En aquest cas, si el menor necessita atenció urgent, els cossos de Seguretat demanarien la intervenció dels Serveis competents de Protecció de Menors.

2. Un cop confirmat que es tracta d'un menor d'edat per resolució judicial o per decret del Ministeri Fiscal, es posarà en disposició dels Serveis competents de Protecció de Menors. Aquests informaran al menor, en la seva llengua o en una llengua comprensible per ell, del dret a la protecció internacional i del procediment previst per a la seva sol·licitud, així com també de la normativa corresponent que impera en el nostre estat. El comunicat d'aquesta informació quedarà registrat de forma escrita.
3. L'Administració General de l'Estat, basant-se en el principi de reagrupació familiar del menor, després d'escoltar al menor i amb l'informe dels Serveis de Protecció de Menors, dictaminarà si es donen les circumstàncies adequades pel seu retorn al país d'origen ¹⁶ o al lloc on es trobi la seva família, o pel contrari la permanència al nostre estat.

Per prendre aquesta decisió es comprovarà si es donen les condicions efectives per aquesta reagrupació. L'òrgan encarregat de la tutela del menor cal que faciliti a les autoritats qualsevol tipus d'informació associada amb la identitat del menor, la seva família, el seu país o domicili. Per la seva banda,

¹⁶ Repatriació. La institució encarregada d'aquest tràmit és l'Administració General de l'Estat, que actua mitjançant les delegacions del Govern i aquestes a la seva vegada mitjançant les Brigades d'estrangeria i Fronteres de la Policia Nacional

les autoritats governatives posaran en coneixement del Ministeri Fiscal totes les actuacions que s'hagin realitzar en aquest procés.

4. Si la família és localitzada o s'ha contactat amb els serveis de protecció de menors del seu país, s'iniciarà el procés de repatriació, sempre que s'hagi verificat que no existeix perill per la integritat del menor. Aquest procés l'executaran els funcionaris de la Policia Nacional especialitzat en repatriacions de menors ¹⁷. Si el menor estigués en un procés judicial, aleshores la repatriació estaria condicionada per les autoritats judicials.

La conclusió a la que he arribat és que l'objectiu d'aquest protocol és la de prioritzar el retorn dels menors al seu país d'origen, ja sigui amb la seva família o derivant-lo cap a un centre d'acollida de menors del seu país. Malgrat que he comprovat que no sol produir-se fàcilment.

5. Si la repatriació no ha estat possible i han passat tres mesos dels processos anteriors, es donarà pas als mecanismes perquè pugui disposar d'una autorització de residència (tal com assenyala l'article 35 de la Llei Orgànica 4/2000 de l'11 de gener. Tanmateix s'insisteix que no disposar d'aquesta autorització de residència no pot convertir-se en obstacle per participar en activitats o programes educatius o de formació.

Trobo interessant un punt que assenyala un cas que sovint es dona: menors que es converteixen en majors d'edat durant aquest procés i que no han obtingut l'autorització de residència: Si aquests han participat de forma adequada en activitats per la seva integració es recomana la concessió d'una autorització de residència temporal per circumstàncies excepcionals.

7.2 PRINCIPALS PROCESSOS

D'aquesta manera com he assenyalat, sovint el primer contacte amb l'Administració del nostre país que tenen és amb els cossos de seguretat: una comissaria dels Mossos d'Esquadra. Cal destacar que en aquestes comissaries cada dia hi passen la nit una mitjana de 10 menors.

¹⁷ El cost de la repatriació l'assumirà la família del menor o els serveis de protecció del seu país. En cas negatiu es comunicarà a un representant diplomàtic del seu país. Tanmateix substitutivament l'Administració es farà càrrec d'aquest cost.

“El que està passant ara és que molts menors no acompanyats, segons ells mateixos expliquen, poden estar fins a 12 hores a les cel·les de la Unitat de Menors com a persones detingudes. És una vulneració de drets molt greu”, - Albert Parés¹⁸

Després de produir-se el contacte i derivació a la DGAIA¹⁹ (Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència) és aquesta institució qui vetlla pel seu seguiment, no obstant, no es dona en tots els casos. El pla d'accions europeu sobre els Menors Estrangers No Acompanyats del 2010 al 2014 manifesta que quan es detecta un menor no acompanyat en una frontera o en el territori de la UE, se li ha de proporcionar una protecció adequada. S'ha de garantir l' assignació d'un representant o tutor. També es considera que és imprescindible separar els menors dels adults per evitar que es puguin convertir en víctimes. Així mateix, als menors se'ls haurà d'acomodar en allotjaments adequats: centres d'emergència i posteriorment centres d'acollida.

Els menors nous, tutelats per la DGAIA són traslladats en primera instància a un **centre de primera emergència**. En aquest centre el menor passa al voltant de 24 hores fins que la DGAIA l'assigna un centre disponible per al seguiment i tractament d'aquests menors. El que passa és que el sistema es troba col·lapsat, perquè aquest creixement tan elevat d'immigrants supera l'oferta que existeix. La conseqüència és que la saturació de la majoria de centres provoca que aquests s'estiguin al centre de primera emergència una mitja d'entre 2 i 3 mesos. Un cop surten del centre d'emergència els traslladen a un **centre d'acollida** que són aquells, on els joves s'hi instal·len i viuen durant un màxim d'1 any. Igual que al centre d'emergència, al centre d'acollida mai s'hi estan el temps que els pertoca que significaria 1 any. Els motius no són tan com els del centre d'emergència, el desbordament, sinó és perquè existeix una considerable manca de recursos per tal de donar sortida a aquests menors. És a dir, no han donat continuïtat al procés dels MENA ja que no saben ben bé com enfocar una possible continuació en la inserció d'aquest menor.

Un altre procés important al que són sotmesos aquests menors és el d'un **reconeixement mèdic**. D'una banda, se'ls fa un estudi mèdic i sanitari i reben atenció psicològica. Molts dels emigrants que arriben assenyalen que tenen una edat que no

¹⁸ Albert Parés, advocat i defensor dels drets dels Menors Estrangers No Acompanyats.
<https://www.publico.es/public/menors-no-acompanyats-menors-estrangers-arribats-catalunya-veuen-vulnerats-els-seus-drets-basics.html>

¹⁹ Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència, és l'organisme que promou el benestar de la infància i l'adolescència en alt risc de marginació social amb l'objectiu de contribuir al seu desenvolupament personal. També exerceix la protecció i tutela dels infants i adolescents desamparats.
https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia_i_adolescencia/el_sistema_catala_de_proteccio_a_la_infancia_i_adolescencia/direccio_general_datencio_a_la_infancia_i_adolescencia_dgaia/

és l'autèntica, i intenten ocultar que són majors d'edat. L'objectiu és aconseguir que els derivin cap un centre d'acollida. Les proves de reconeixement mèdic, un dels seus principals objectius és aconseguir precisar l'edat. No resulta senzill. El model utilitzat pel reconeixement de l'edat aquí a Espanya és el model d'Estats Units, sobretot les radiografies òssies, dentals i cranials. Existeix un marge d'error i per aquest motiu es segueixen investigant noves tècniques per a la determinació de l'edat, i estudiant amplis grups poblacionals per tenir marcs de referència que optimitzin aquests amplis marges d'error.²⁰

El reconeixement de l'edat sobretot es fa per una qüestió legal . L'edat legal és la que les autoritats judicials i fiscals necessiten conèixer per poder aplicar de forma adequada unes determinades normes legals. És important sobretot en el cas d'un possible delictes, ja que l'ordenament jurídic que s'aplicaria seria diferent si es tractés d'un menor.

En el centre d'acollida s'ofereixen també activitats formatives com classes de llengua, d'inserció i coneixement de la cultura per tal d'inserir-se posteriorment al món laboral i social. Si es donés el cas de detecció d'algun nen amb alguna discapacitat o necessitat especial es traslladaria a **un centre especialitzat**.

Els majors de 16 anys, en la mesura del possible s'intenta que passin a viure en **pisos assistits** ja que consideren que és una edat en la qual necessiten una certa independència i es busca que aconseguixin una autonomia que necessitaran per inserir-se més fàcilment a la societat. Malgrat això, segueixen estant tutelats per equips educatius que asseguren que en aquests pisos els joves tenen totes les necessitats bàsiques cobertes. No tots els majors de 16 anys viuen en pisos tutelats per la DGAIA sinó que la majoria es mantenen en centres d'acollida. Un exemple és el centre d'acollida que hi ha a Canet de Mar.

²⁰ Boletín Galego de Medicina Legal e Forense nº. 25. Enero 2019.

8. DRETS I DEURES D'AQUESTS MENORS

Totes les activitats desenvolupades en els centres es duran a terme salvaguardant els drets i llibertats reconeguts als estrangers per l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les que es necessàries, d'acord amb el contingut i finalitat de la mesura judicial d'internament acordada. En particular i en atenció a la seva situació, es garanteixen als estrangers internats, des del seu ingrés i durant el temps de permanència en el centre, els següents drets:

8.1 DRETS DELS ESTRANGERS INTERNATS

a. A ser informat en una llengua que l'afectat pugui entendre per tal d'explicar-li la seva situació, així com de les resolucions judicials i administratives.

b. A que es vetlli per la seva vida, integritat física i salut, sense que pugui en cap cas ser sotmès a tractes degradants o vexatoris. A més, té dret a que la seva dignitat i intimitat sigui preservada. Les persones internades es designaran pel seu nom, excepte manifestació expressa en contra de l'interessat.

c. A facilitar l'exercici dels drets reconeguts per l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les derivades de la seva situació d'internament, i especialment quan se sol·liciti protecció internacional o quan sigui víctima de violència de gènere, de tràfic d'éssers humans o de violència sexual.

d. A no ser objecte de discriminació per raó d'origen, inclòs el racial o ètnic, sexe, orientació o identitat sexual, ideologia, religió o creences, malaltia, discapacitat o qualsevol altra circumstància personal o social.

e. A rebre assistència mèdica i sanitària adequada i ser atès pels serveis d'assistència social de centre.

f. A rebre un seguiment mèdic especial, per a les dones de les que es tingui constància que es troben embarassades.

g. A que es comuniqui immediatament el seu ingrés o el seu trasllat a la persona que designi a Espanya i al seu advocat, així com a l'oficina consular d'país de què és nacional.

h. A ser assistit d'advocat, que se li proporcionarà d'ofici si és el cas, i a comunicar-se reservadament amb el mateix, fins i tot fora de l'horari general de centre, quan la urgència de el cas ho justifiqui.

i. A comunicar-se en l'horari establert al centre, amb els seus familiars, funcionaris consulars del seu país o altres persones, dret que només es pot restringir en virtut de resolució judicial.

j. A ser assistit d'intèrpret si no comprèn o no parla castellà, de forma gratuïta si no té mitjans econòmics.

k. A tenir en la seva companyia als seus fills menors, sempre que el Ministeri Fiscal informe favorablement aquesta mesura.

l. A entrar en contacte amb organitzacions no governamentals i organismes nacionals, internacionals i no governamentals de protecció d'immigrants.

m. A realitzar, en el moment del seu ingrés, dues comunicacions telefòniques gratuïtes: amb el seu advocat i amb un familiar o persona de confiança resident a Espanya.

n. A presentar queixes i peticions en defensa dels seus drets i interessos legítims, que seran remeses, preservant el seu secret, de forma immediata al seu destinatari.

8.2 DEURES DELS ESTRANGERS INTERNATS

Mentre duri el seu internament en el centre, els estrangers han de complir els següents deures:

a. Romandre en el centre a disposició de l'òrgan judicial que hagi autoritzat o ordenat el seu internament.

b. Observar les normes per les quals es regeix el centre i complir les instruccions generals impartides per la direcció i les particulars que rebin dels funcionaris i empleats en l'exercici legítim de les seves funcions, encaminades a el manteniment de l'ordre i la seguretat, així com les relatives al seu propi neteja i higiene i la neteja de el centre.

c. Mantenir una activitat cívicament correcta i de respecte amb els funcionaris i empleats, amb els visitants i amb els altres estrangers internats, abstenint-se de proferir insults o amenaces contra els mateixos, o de promoure o intervenir en agressions, baralles, desordres i altres actes individuals o col·lectius que alterin la convivència.

d. Conservar en bon estat les instal·lacions materials, mobiliari i altres efectes, evitant el deteriorament o inutilització deliberada, tant d'aquests com dels béns o pertinences dels altres estrangers internats o funcionaris.

e. Sotmetre a reconeixement mèdic a l'entrada i sortida de el centre, així com en aquells casos en què, per raons de salut col·lectiva, apreciades pel servei d'assistència sanitària i a instància de la mateixa, ho disposi el director. En cas de negativa de l'intern, s'ha de sol·licitar autorització judicial prèvia de el jutge competent per al control de l'estada al centre.

Així mateix, l'intern ha de ser reconegut pel servei d'assistència sanitària si es produeix un fet excepcional que ho aconselli o es donen determinades eventualitats en el centre que indiquin la conveniència de ser reconegut. En cas de negativa s'actuarà conforme al que estableix anteriorment.

9. CONNEXIÓ DELS MENA AMB LA DELINQUÈNCIA I LA DROGOADDICCIÓ

Actualment hi ha la costum de vincular els MENA amb la delinqüència i la drogoaddicció i cal dir que no és del tot cert. Si que és veritat que malgrat la Generalitat intenti inculcar una bona conducta envers aquests menors, a les localitats de Castelldefels i Canet de Mar, alguns veïns han assegurat que des que aquests menors han arribat als seus municipis, la violència i delinqüència ha anat en augment. Per aquesta raó es neguen a acollir aquest col·lectiu. L'ajuntament de Castelldefels ha negat la detecció de delinqüència per part dels menors estrangers. Per tant, no els deixarà d'acollir ja que l'augment de delinqüència i violència és fals, tal com assegura l'informe efectuat pels Mossos. Respecte la violència, aquest mes passat va succeir un fet en què 11 MENA van ser detinguts per abusar sexualment d'una menor, també MENA. Aquest abús va ser sota efectes de l'alcohol i de les drogues que havien consumit els menors abans d'abusar de la menor. Els propis responsables del centre on vivien aquests menors van comunicar allò succeït a la policia autonòmica.

Aquí veiem uns exemples de titulars de notícia a diaris coneguts.

✚ *“El problema de los MENA en Barcelona: 40 detenidos en cinco días.”²¹*

Aquest titular és del diari digital “El Nacional” i explica les detencions del perfil dels MENA que van haver-hi a Barcelona el dia 18 de Juny de 2019. Pel que fa al titular, identifiquem la paraula “problema”

✚ *“Menors emigrants no acompanyats: el 18% delinqueix i són molt reincidents”²²*

Cal dir que de totes les notícies, en son 100% certes una part, ja que veritablement només un 18% dels menors emigrants no acompanyats que han arribat a Catalunya al llarg d'aquests últims tres anys, han delinquit. Les xifres inclouen aquells menors que des de la seva arribada ja han complert la majoria d'edat. Un 12% cometien delictes greus, com furts i robatoris amb violència, i el 6% restant es queden en investigacions per qüestions menys greus.²³ Pel que fa a les drogues, el perfil d'aquests joves és molt variat: hi ha menors que han fet un consum puntual de certes drogues mentre que d'altres poden ser considerats consumidors freqüents. També n'hi ha que no consumeixen absolutament res, ni tan sols tabac. En general, les substàncies amb

²¹ https://elcaso.elnacional.cat/es/sucesos/mena-barcelona-40-detenidos-mossos-robos_8712_102.html

²² Titular del diari “EL PAÍS” el dia 3 de Maig de 2019
https://cat.elpais.com/cat/2019/05/03/catalunya/1556885616_055951.html

²³ https://www.policia.es/documentacion/no_comunitarios/menores.html

major incidència de consum entre aquests joves són el tabac, amb una freqüència de consum molt alta i regular, el Cànnabis, els inhaladors i l'alcohol.

- **ALCOHOL:** una gran part dels menors han provat les begudes alcohòliques, però actualment no beuen perquè no els agrada, no se senten còmodes amb els efectes secundaris que els produeix, els ho prohibeix la seva religió o per l'educació familiar rebuda.
- **TABAC:** de la mateixa manera que en el cas de l'alcohol que la major part dels menors no acompanyats en tenen una gran dependència, passa exactament el mateix amb el tabac, tot i que a alguns no els agradi, o els ho prohibeixi la seva religió. Aquest tipus de consum va lligat a situacions de nervis o d'integració i diversió en grup i es dona en moments d'oci i festa i, en la majoria dels menors, apareix més fortament a Espanya, on a més de no tenir control social i familiar, troben un major permís al respecte.
- **DISSOLVENTS/ INHALANTS:** els dissolvents o inhalants són la droga més coneguda pels MENA. La majoria dels menors que consumeixen, ho van iniciar al seu país d'origen, principalment a les ciutats frontereres. La seva estada al carrer ha estat transitòria i ha estat en aquests moments quan han iniciat un consum, fonamentalment, d'inhalants i de Cànnabis. A més, a causa del seu baix preu i fàcil adquisició ho converteix en el producte més accessible. De tota manera, el consum de coles o inhalants és considerat denigrant pels MENA, els quals, a més, tenen coneixement dels efectes que els produeixen.
- **CÀNNABIS:** després dels dissolvents, el Cànnabis és la següent droga il·legal més coneguda i consumida, sobretot entre els MENA d'origen magribí. Molts dels menors afirmen haver-la consumit al seu país d'origen i que l'han seguit consumint al país receptor. Per la condició del Marroc com a país productor de Cànnabis, el seu consum gaudeix de certa permissivitat social a força llocs d'origen.²⁴

²⁴<http://www.zerbitzuan.net/documentos/zerbitzuan/Menores%20extranjeros%20no%20acompanados.pdf>

10. SITUACIÓ DELS ESPAIS I CENTRES D'ACOLLIDA

A les comissaries:

“Hace poco aparecieron algunas noticias que decían que cada día dormían entre cincuenta y sesenta MENA en las comisarías de los Mossos. Hay que puntualizar esta información porque no es así. Los menores extranjeros no acompañados que pasan la noche en alguna comisaría pueden ser diez diarios. Pero debemos diferenciar entre pasar la noche y pasar unas horas. Únicamente están en comisaría el tiempo que pasa entre que la Policía Autonómica avisa a la DGAIA y los recogen”²⁵

Actualment l'arribada de menors estrangers a les costes catalanes i espanyoles és molt elevada. Això afecta en una primera instància a les comissaries, ja que els menors nouvinguts el primer que fan en trepitjar terres espanyoles / catalanes és dirigir-se a la comissaria més propera. És cert que a les comissaries una gran part dels joves s'hi passen una o dues nits fins que la DGAIA els assigna un número de NIE o un centre. Normalment aquest procés acostuma a ser llarg, per això als menors nouvinguts els traslladen a un centre de primera emergència. A aquest centre el menor hi hauria de passar només 24 hores fins que la DGAIA assignés un centre disponible per a aquest nen/nena. El que passa és que el nivell de superació i desbordament que pateixen la gran majoria de centres degut a la immensa arribada d'aquests joves provoca que aquests s'estiguin al centre de primera emergència una mitjana d'entre dos i tres mesos. Per el contrari, els centres d'acollida són aquells on els joves s'hi instal·len i viuen durant un màxim d'1 any. Igual que al centre d'emergència, mai s'hi estan el temps que els pertoca pels motius comentats anteriorment: no s'ha considerat ni estudiat l'opció de donar sortida a aquests menors. És a dir, no han donat continuïtat al procés dels MENA ja que no saben ben bé com enfocar una possible continuació en la inserció d'aquest menor.

Durant aquests darrers anys, el sistema de protecció disposava de prop de 20 centres d'acollida, amb més de 500 places, i d'aquests 20, la DGAIA en destinava 5 fonamentalment a la primera acollida residencial d'infants i adolescents emigrants no acompanyats. Al llarg d'aquest temps, el Síndic ha denunciat la sobreocupació d'aquests centres d'acollida. Les darreres informacions de què disposa aquesta institució, de juliol de 2017, evidencien que la sobreocupació d'aquests cinc centres és de caràcter estructural. A partir del darrer trimestre de l'any 2015, les xifres fluctuaven segons el mes d'observació, però giraven al voltant del 15%. Altres informacions

²⁵ Citació textual de fonts del departament de treball, afers socials i família, de la Generalitat.

https://cronicaglobal.elespanol.com/vida/radiografia-menores-extranjeros-cataluna_234534_102.html

posteriors de la DGAIA fan esment d'una sobreocupació del 20% dels centres d'acollida en conjunt.

10.1 CENTRE DE CANET DE MAR

Com en altres municipis, Canet de Mar va posar en marxa un protocol d'acollida dels menors habilitant un edifici del poble per a la protecció i disposició dels joves nous. Per raons legals, no està permès anomenar el nom del centre, d'aquesta manera es protegeix i es manté en l'anonimat la vida quotidiana d'aquests joves.

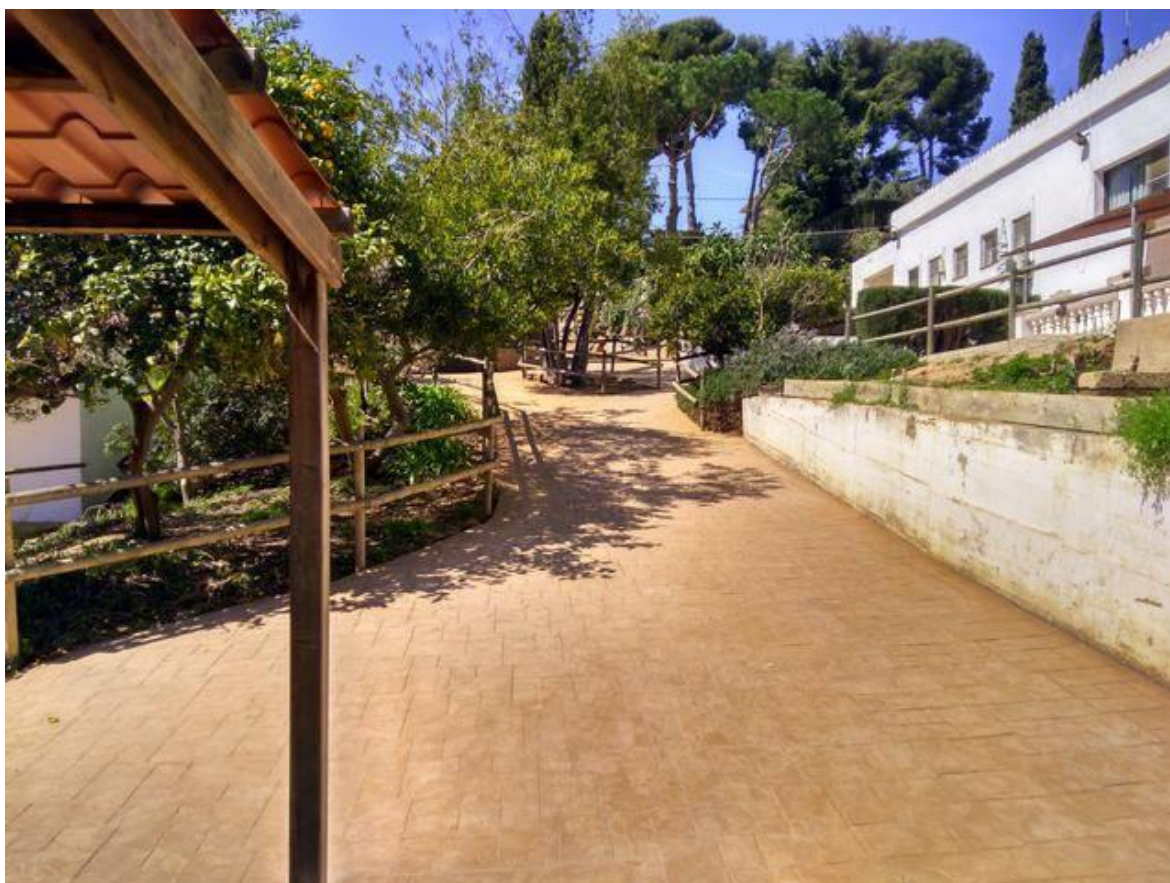

Aquest lloc consta de 3 espais principals on els joves hi fan vida. El primer gran espai és un bloc on hi ha els despatxos dels coordinadors i directors en funcions i al costat hi ha les dutxes. Just a sobre hi ha el menjador on hi realitzen els àpats més importants del dia, l'esmorzar, el dinar i el sopar.

L'opció de berenar i de fer el ressopó és possible ja que al segon gran espai d'aquest centre hi ha una caseta de fusta. Els joves tenen un horari pel berenar que és de 17:30h a 19:00h on un dels educadors els hi proporciona el menjar que necessitin. L'horari del ressopó és de 22:30h a 23:30h i el mecanisme és el mateix, l'educador proporciona el menjar al jove ja que durant la resta del dia aquesta caseta roman tancada. En aquest mateix espai es troben les habitacions dels xavals dividides en dos blocs, un a cada banda. El primer bloc consta de quatre habitacions i el segon de dues. Cada habitació està formada per un lavabo i quatre lliteres, és a dir, vuit joves dormen a cada habitació. Al primer bloc de les quatre habitacions hi ha un tercer espai que s'anomena "madrassa" que és on els joves que van a l'escola hi fan els deures i/o estudien quan s'escau.

El tercer gran espai del centre està format per magatzem on els joves poden carregar els mòbils amb seguretat ja que aquest queda tancat amb clau. Abans de que s'habilités aquest magatzem, els joves carregaven els mòbils a les habitacions i això provocava diversos robatoris, per això van decidir proporcionar el magatzem de càrrega dels mòbils. Al costat d'aquest magatzem n'hi ha un altre que és on hi porten la roba bruta i a canvi els donen la roba neta que necessitin. Al costat d'aquests magatzems tenen una piscina, però no la poden utilitzar.

26

Aquestes fotos són agafades de la web de Can Burgarola de quan aquesta era una casa de colònies, ara mateix les instal·lacions estan més fetes malbé a causa de la constant activitat dins del recinte.

²⁶Foto presa des dels magatzems de càrrega de mòbil i de roba.

PART PRÀCTICA

11. INTRODUCCIÓ

La part pràctica del meu treball de recerca ha passat per diverses fases de decisió i producció ja que al principi estava orientat a un altre objectiu, però per qüestions externes, no es va poder dur a terme. A l'hora de plantejar-me la pràctica, estava convençuda que volia dissenyar una plataforma d'acollida dels menors estrangers no acompanyats pel meu municipi, Argentona. En conseqüència, vaig posar en marxa la tasca de trucar a tots els ajuntaments del Maresme demanant-los si tenien algun protocol d'activitat o plataforma d'acollida per a aquest col·lectiu. La veritat és que no va ser gens fàcil ja que pocs municipis van mostrar-se receptius amb la col·laboració de la meva possible investigació. Per tant, això va provocar un gir rellevant en la meva recerca. Comentant amb el meu tutor la fallida d'aquesta tasca vam decidir, a partir d'ambdues idees, desenvolupar una unitat didàctica per als nois i noies de la nostra escola.

12. CANVI DE LA PART PRÀCTICA

Tal i com s'ha esmentat anteriorment, la idea inicial de la part pràctica era confeccionar un protocol d'activitat i una plataforma d'acollida per a aquests menors isolats. La meva intenció era fer-ho a partir d'una plantilla que em pogués proporcionar algun dels ajuntaments que tingués aquest àmbit en el seu municipi. Per aquest motiu vaig realitzar les trucades pertinents per tal d'obtenir informació sobre l'actuació vers aquests menors i en el cas de tenir alguna plataforma d'acollida, poder accedir-hi. Veient la manca d'atenció per part dels consistoris, vaig haver de replantejar-me aquesta pràctica, reunir-me amb el meu tutor de recerca i pensar-ne una altra.

Vaig començar a pensar en possibles activitats per poder concloure la meva recerca. D'una banda, em vaig plantejar escriure un conte personalitzat explicant tot el procés migratori d'aquests menors i d'altra banda, crear una possible campanya publicitària per tal de desmentir els rumors i prejudicis cap a ells i donar a conèixer la seva realitat. Després de pensar-hi força, vam considerar que la idea d'una campanya publicitària era potent però més tard el meu tutor em va suggerir fer una unitat didàctica de sensibilització per als nois i noies de l'escola i la proposta em va agradar molt. Ens va semblar una molt bona opció i ha acabat sent la part pràctica del meu treball de recerca.

13. LA UNITAT DIDÀCTICA

Primer de tot, es va haver de decidir a quin curs s'impartiria la classe i quines serien les pautes per a fer-ho. Després de considerar alguns nivells de l'escola, es va arribar a la conclusió que el més adequat era fer la classe a 4t d'ESO per dos motius. El primer és perquè es considera que a quart d'ESO estan a una etapa més madura i tenen més criteri a l'hora d'exposar les seves idees i donar la seva opinió envers algun tema. El segon motiu és que aquest projecte de recerca estableix una relació amb una part del temari que estudiaran al segon trimestre, els moviments migratoris. Dels tres grups de quart d'ESO es va escollir el grup B ja que parlant amb el professor de Socials del curs i tutor d'un dels grups, es va acordar que al grup on millor podria funcionar aquesta sessió seria l'esmentat. Les raons van ser que els alumnes són molt participatius i que hi existeix una major diversitat cultural.

A l'hora de confeccionar la unitat didàctica es va fer servir la plantilla que s'utilitza a l'escola.

13.1 DESENVOLUPAMENT DE LA UNITAT DIDÀCTICA

CONTINGUTS	SEQÜÈNCIA DIDÀCTICA	METODOLOGIA	TEMPORITZACIÓ	CRITERIS D'AVALUACIÓ/ OBJECTIUS - INDICADORS
Teoria sobre els MENA.	<p>ACTIVITATS D'APROPAMENT: sensibilització i introducció del tema a partir del vídeo "Com plora el mar" de Joan Dausà i imatges escollides de l'audiovisual.</p> <p>ACTIVITATS D'INVESTIGACIÓ:</p> <p>1.Definició: a partir de la definició i sigles amb les que es coneix als MENA respondre 2 preguntes: si les troben adequades i si creuen que són discriminadores i d'exclusió. La darrera activitat és crear una sigla que no compleixi les mateixes característiques.</p> <p>2.Causes: dos mapes, Àfrica i Europa (trencaclosques). Els nens han de construir-los i després, relacionar una sèrie de paraules proporcionades amb cada continent.</p> <p>3.Trets característics i drets dels</p>	<p>El grup es divideix en 8 grups cooperatius de 3 o 4 integrants. Dos grups tenen l'activitat de definició, dos la de les causes, dos més la dels trets característics i drets dels infants, i els dos últims l'activitat de la relació amb la delinqüència i drogoaddicció (aquests dos grups necessiten dos ordinadors).</p> <p>Un cop hagin acabat les tasques, els dos grups que tinguin la mateixa feina s'ajuntaran i compartiran la informació per complementar-la i un cop fet això s'exposaran els quatre grans</p>	<p>TOTAL: 1 hora i 15 minuts.</p> <p>-Presentació i activitat d'apropament o sensibilització:</p> <p>vídeo (5 minuts)</p> <p>De què tracta? (2 minuts)</p> <p>Imatges (5 minuts)</p> <p>Introducció del treball (2 minuts)</p> <p>Explicació activitats i recollir material (5</p>	<p>Contingut: causes, expectatives i sentiments de la seva marxa i arribada.</p> <p>Criteris d'expressió partint dels de les competències bàsiques de llengua catalana de 4t d'ESO:</p> <p>Competència discursiva:</p>

	<p>infants: dues imatges de nois idèntics, un menor estranger no acompanyat i un menor europeu. Els alumnes han d'atribuir característiques a cada dibuix relacionades amb els drets que tenen. L'objectiu és que s'adonin que tots som iguals.</p> <p>4.Relació amb la delinqüència i drogoaddicció: Llegir notícia donada "Acollida MENA a Sant Fost genera divisió entre veïns" i explicar motius de la no-acollida. Després, buscar notícies de delictes dels MENA i contrastar-les amb la realitat. L'objectiu és que entenguin que la premsa està manipulada.</p> <p>ACTIVITATS DE PRODUCCIÓ: un cop acabades les activitats, s'ajunten els dos grups que tenen el mateix tema, comparteixen la informació i la complementen. Un membre de cada grup d'experts exposa el seu tema i el professor complementa amb el power point.</p> <p>ACTIVITATS D'AVALUACIÓ: expressió escrita per català.</p>	<p>temes davant tota la classe.</p> <p>La sessió estarà guiada per un Power Point.</p>	<p>minuts)</p> <p>- Activitats d'investigació:</p> <p>Realitzar activitats (20 minuts)</p> <p>-Activitats de Producció:</p> <p>Grups d'experts (7 minuts)</p> <p>Explicació a la resta de la classe (10 minuts)</p> <p>Ampliació de cada apartat (10 minuts)</p> <p>Conclusions en veu alta (5 minuts)</p> <p>-Activitat d'avaluació</p> <p>Explicació de la redacció (2 minuts) que faran de deures.</p>	<p>escriure un text adequat al seu propòsit comunicatiu, coherent, amb idees ben relacionades i amb bona presentació. Competència lingüística: utilitzar un vocabulari apropiat i variat, aplicar les normes ortogràfiques i construir frases ben estructurades i amb concordances correctes.</p>
--	---	--	--	---

RECURSOS	LECTURA	PLURILINGÜISME
Vídeo: https://www.youtube.com/watch?v=gY4xBuaM1w Presentació Power Point (adjunt en un pen drive)	-	Les activitats són en català.

13.2 EXPLICACIÓ DE LES ACTIVITATS DE LA UNITAT DIDÀCTICA

13.2.1 ACTIVITATS D'APROPAMENT

Sensibilització i introducció del tema a partir del vídeo “Com plora el mar” de Joan Dausà. Els nens visualitzaran el vídeo i posteriorment se'ls preguntarà de què creuen que tracta. Segurament es basaran amb la immigració però el meu objectiu és que ho focalitzin en els menors. Per tal d'aconseguir-ho, es seleccionaran cinc imatges del mateix audiovisual que mostren tres perfils diferents, la d'un home amb la mirada perduda, una dona desesperada per la situació, dos nens petits plorant desconsoladament i la d'un policia prohibint el pas a una senyora amb un nadó en braços.

Un cop vistes les imatges, els alumnes hauran de triar les que els hagin interpellat i impactat més i argumentar el perquè. Es farà una posada en comú de les respostes i finalment se'n farà la pertinent reflexió. L'objectiu és que els alumnes dedueixin que el treball de recerca es centra en el Menors Estrangers No Acompanyats. Un cop fet això, se'ls explicarà de què tracta el projecte de recerca i les activitats que faran a continuació.

13.2.2 ACTIVITATS D'INVESTIGACIÓ

El grup-classe es dividirà en 8 grups cooperatius i hi haurà 4 activitats a fer. Per tant, dos grups tindran la mateixa tasca assignada.

ACTIVITAT 1: DEFINICIÓ

Es proporcionarà als alumnes la definició de MENA i les sigles amb les quals se'ls coneix. A partir d'aquí respondran a dues qüestions.

- 1) Trobeu adequades aquestes sigles per determinar aquest col·lectiu? Justifiqueu la vostra resposta.
- 2) Trobeu que són discriminadores i d'exclusió? Justifiqueu la vostra resposta.

Un cop hagin respost aquestes preguntes, hauran d'inventar-se unes sigles que defineixin a aquests menors però que no tinguin connotacions ofensives ni discriminadores.

ACTIVITAT 2: CAUSES

Hi haurà dos mapes, un d'Àfrica i l'altre d'Europa en forma de trencaclosques. Els nens hauran de construir aquests trencaclosques i després, relacionar una sèrie de paraules proporcionades amb cada continent. Un cop hagin fet això, els alumnes hauran d'arribar a la conclusió de perquè els joves marroquins marxen del seu país/continent, Àfrica i venen cap al nostre, Europa.

ACTIVITAT 3: TRETOS CARACTERÍSTICS I DRETS DELS INFANTS

Es proporcionarà als dos grups dues imatges de nois completament idèntics (dibuix en blanc i negre sense expressió facial). Les dues imatges només es distingiran perquè al marge superior de la foto hi haurà escrit: menor estranger no acompanyat en un dibuix i a l'altre, menor europeu. Els alumnes hauran d'atribuir característiques a cada nen relacionades amb els drets que tenen: famílies, oportunitats, situació legal (tenen la nacionalitat, un DNI, residència, etc...) L'objectiu d'aquesta activitat és que un cop hagin relacionat les fotos amb les característiques, es donin compte que tots són iguals (per l'aspecte del nen, ja que està fet expressament que sigui la mateixa silueta)

malgrat la societat i l'estat ens fa diferents. Els nens haurien de deduir que, si tots fóssim iguals, com els dos nens de la foto, tots tindríem els mateixos drets.

ACTIVITAT 4: RELACIÓ AMB LA DELINQUÈNCIA I DROGOADICCIÓ

Per fer aquesta activitat els alumnes necessitaran dos ordinadors per grup per tal de buscar notícies que expliquin algun fet delictiu que hagi comès un MENA. Un cop fet, se'ls donarà la indicació que cerquin estudis policials redactats al diari "El Periódico", que confirmen que només el 18% dels menors estrangers nouvinguts cauen en la delinqüència i la drogoaddicció. Amb aquesta activitat els alumnes s'han d'adonar que la premsa està molt manipulada i ens expliquen el que interessa i el que ven.

13.2.3 ACTIVITATS DE PRODUCCIÓ

Un cop hagin acabat totes les activitats amb els grups cooperatius, s'ajuntaran els dos grups que tinguin el mateix tema, compartiran la informació i la complementaran.

Quan aquesta tasca estigui feta, una persona de cada grup d'experts exposarà el seu tema per tal de donar a conèixer a la resta de la classe el que han cercat i après.

Cada vegada que un grup hagi acabat d'explicar el que ha buscat, es farà una petita complementació de la informació que potser s'han deixat o per afirmar que és correcte el que han treballat.

13.2.4 ACTIVITATS D'AVALUACIÓ

Després d'haver treballat tot el tema dels MENA, els alumnes hauran de fer una expressió escrita per català que serà avaluada. Es tracta d'escriure una carta com si ells fossin els menors que han emigrat a un altre país perquè al seu no podien tenir un bon futur. Aquesta carta la podrien destinar a algun familiar o amic que hagin deixat enrere en aquest camí, o també podria ser una carta al futur (als seus fills per exemple) explicant tota la seva experiència des que van marxar fins com han acabat buscant-se la vida aquí. Com que el destinatari de l'escrit serà una persona de molta confiança per a ells, es tractaria que s'obrissin el màxim possible explicant tots els sentiments que puguin experimentar els menors que marxen sols del seu país d'origen. Aquesta expressió escrita serà corregida per la professora de català del curs seguint els criteris de correcció de la prova de competències bàsiques de 4t d'ESO detallats al desenvolupament de la unitat didàctica.

13.3 CONCLUSIONS DE LES ACTIVITATS

L'activitat introductòria de la sessió es basa en el vídeo "Com plora el mar" del cantautor Joan Dausà. Aquest mostra les imatges de com persones intenten fugir del seu país per diversos motius i intenten arribar al nostre. L'audiovisual reflexa la desesperació, la frustració i les dificultats que tenen per emigrar. Es va poder observar que a mesura que anava avançant el vídeo, alguns alumnes es mostraven emocionats i afectats al veure aquestes dures però alhora reals imatges. Un cop acabat, se'ls va preguntar de què creien que tractava i van sorgir respostes com:

- Immigració
- Mort
- Immigrants
- Marroquins
- Dificultats per entrar al país
- Rebuig

L'objectiu plantejat, que relacionessin el vídeo amb aquests conceptes per després projectar les imatges capturades, s'ha assolit. A la pregunta sobre quines imatges els havien impactat més i perquè, tots els nois i noies van assenyalar que les que els havien causat més emoció havien estat les dels nens plorant i la de la mare desesperada. Van manifestar també que aquestes fotos són molt dramàtiques ja que mostren les emocions a flor de pell, i van afirmar que són els dos col·lectius més desprotegits i sensibles. Remarcaren encara més el perquè en el cas dels nens, ja que a part d'estar desprotegits i tenir un caràcter més sensible, són el grup més innocent de tots.

13.3.1 CONCLUSIÓ ACTIVITAT 1: grups 1 i 2

Definició i sigles dels menors estrangers no acompanyats.

Els dos grups van analitzar la definició de "MENA" i van ser conscients de les sigles amb les quals se'ls coneix. Un cop entesos els conceptes se'ls va presentar dues qüestions: a la primera havien de reflexionar i argumentar si les sigles són adequades per a ells. A aquesta pregunta, els alumnes van argumentar que no trobaven pertinent que aquest col·lectiu estigués denominat d'aquesta manera ja que creien que tots hauríem de ser iguals. No obstant, són plenament conscients que la realitat no és aquesta. A la segona pregunta referent a la discriminació i exclusió, els nois i noies van justificar en una primera instància que si que consideraven que són d'exclusió cap a aquest col·lectiu ja que la societat els etiqueta pel sol fet de venir d'un altre país tots sols. A més, van afegir que aquestes terminologies són ofensives perquè els marca i

categoritza en un estatus inferior a la dels menors europeus. Per altra banda, primer van pensar que aquestes sigles no eren discriminadores però, després de fer-los una reflexió i anar extraient més informació sobre les ofenses cap a aquest col·lectiu, van rectificar la seva resposta i van afirmar que efectivament els discrimina.

Després d'aquestes reflexions i haver-los demanat que fossin creatius i formessin unes sigles que no complissin les mateixes característiques de les que existeixen actualment, és a dir, que no els exclogui, ofengui ni discrimini, el primer grup va crear les següents sigles:

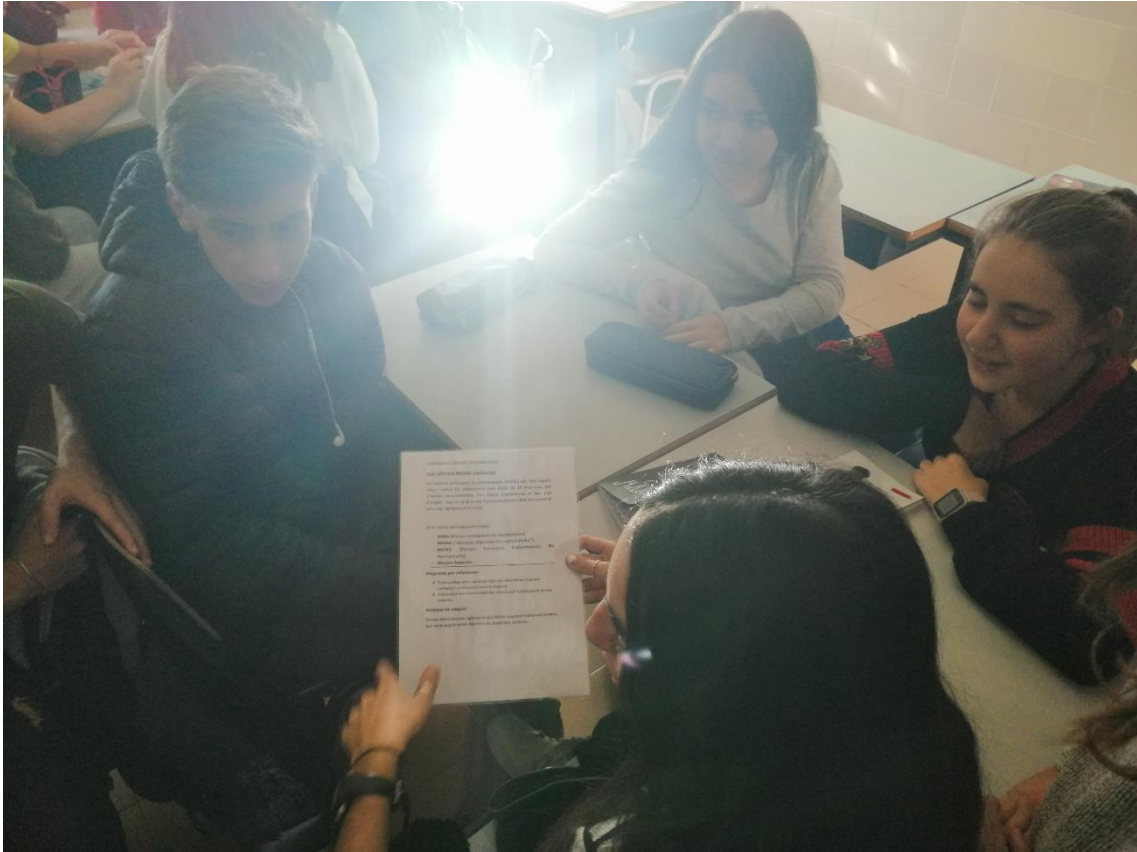
- **NES:** No Esteu Sols.
- **NSD:** No Sou Diferents.

Són dues propostes força interessants malgrat puguin donar una connotació d'eslògan en lloc de terminologia però, de totes maneres l'objectiu que perseguia l'activitat s'ha complert ja que pretenia que els alumnes identifiquessin les sigles ofensives, entenguessin el concepte i ho projectessin en una terminologia que significués tot el contrari.

Per altra banda, el segon grup va pensar en la següent sigla:

- **JUXI:** Junts X la Igualtat.

Aquí observem també que l'objectiu s'ha assolit ja que a l'hora de crear la sigla, han sigut conscients de no utilitzar les paraules estranger, no acompanyat i altres substantius discriminadors, i en canvi, pensar en unió, respecte i igualtat.

13.3.2 CONCLUSIÓ ACTIVITAT 2: grups 3 i 4

Causes i expectatives de la seva marxa.

Els alumnes van establir la relació que es pretenia entre els dos mapes, el mapa d'Àfrica feia referència a les causes que motiven la marxa dels menors del seu país natal, i el mapa d'Europa eren les expectatives i el que volien trobar aquí. No obstant, van tenir algunes dificultats en fer aquest paral·lelisme i van necessitar ajuda. Els alumnes van explicar cada causa i el perquè d'aquesta i van detallar el següent:

MAPA D'ÀFRICA

Marginació: estan exclosos de la societat, ningú es preocupa per la seva educació.

Desnutrició: no tenen bons aliments ja que viuen en situacions precàries.

Inestabilitat: no tenen assegurat un futur, no tenen diners, l'estat és molt irregular...

Guerres: devastació del poble, morts, conflicte gairebé a diari...

Malalties i epidèmies: no existeix prou sanitat amb una mínima qualitat.

Pobresa: manca de recursos i diners.

Mortalitat infantil: mala alimentació, no hi ha sanitat...

MAPA D'EUROPA

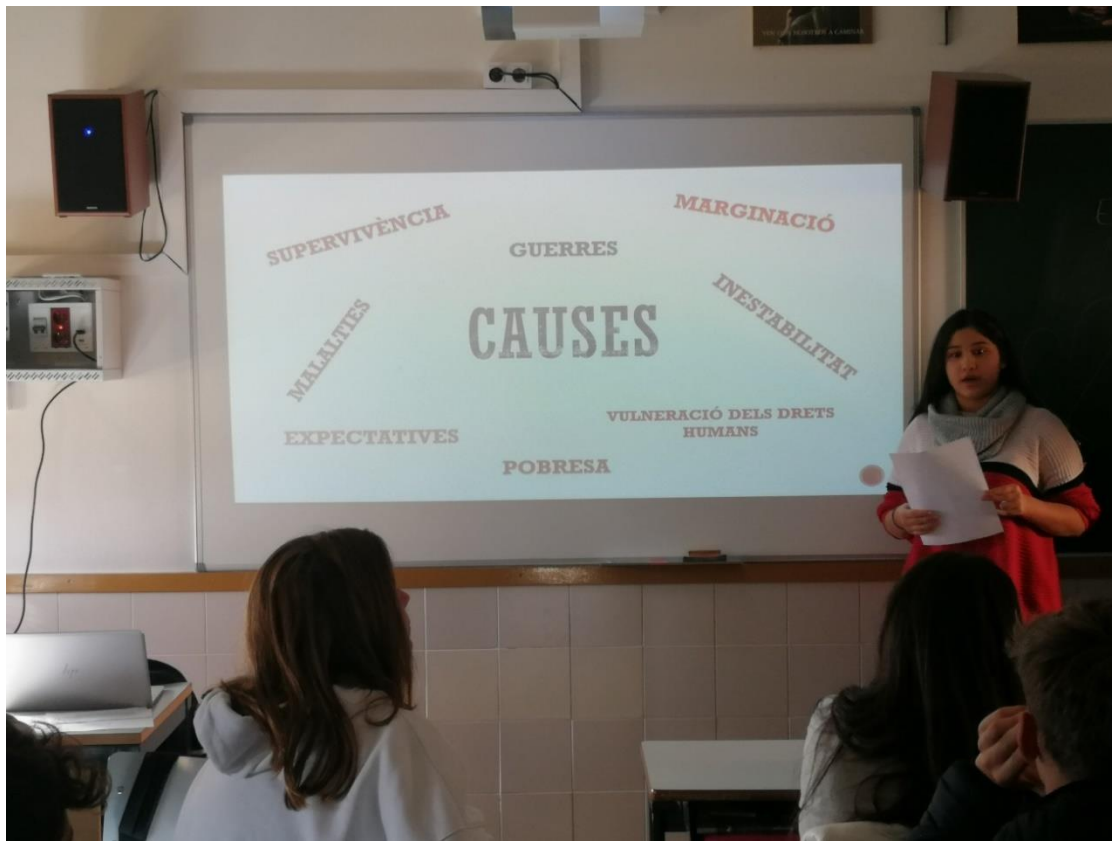
Expectatives:

Els alumnes van arribar a la conclusió que les seves expectatives sovint no es compleixen per diferents raons:

- No els accepten al país de destí, no tenen nacionalitat i per tant no poden obtenir cap permís.
- Si aconseguixen ser acollits, tenen moltes traves per obtenir documentació, nacionalitat i permís de residència, treball, etc.
- No tenen feina per les raons esmentades anteriorment.
- Com que no tenen la nacionalitat d'aquell país, no poden accedir a la sanitat pública.

Un cop fet això, van presentar la seva proposta ideal que s'hauria de dur a terme perquè aquests menors se sentissin bé. Proposaren que des de ben petits tinguessin una educació mínimament obligatòria i que tots els països contribuïssin en millorar la situació del continent africà per tal que poguessin tornar als seus països d'origen i estar units físicament i emocionalment amb les seves famílies.

13.3.3 CONCLUSIÓ ACTIVITAT 3: grups 5 i 6

Trets característics i drets dels infants.

Els nois i noies van pensar en les característiques que tenen els menors europeus i els menors estrangers no acompanyats i les van escriure. Els dos grups van coincidir en que el menor europeu té més oportunitats, disposa de sanitat, educació i uns estudis bàsics assegurats, tenen més possibilitats d'aconseguir feina i no estan discriminats. Pel contrari, van definir als menors estrangers no acompanyats com uns nois que viuen en una situació econòmica de risc, tenen menys oportunitats que la resta de menors, són etiquetats pel fet de venir d'un altre país, pateixen un gran rebuig, no disposen de sanitat ni educació primària ni secundària, no poden arribar a tenir una feina adequada i opten per la fugida del país a causa dels conflictes bèl·lics, mala alimentació, mal habitatge, manca de feina...

Un cop van llegir els drets dels infants proporcionats en un document, van arribar a la conclusió que tots hauríem de tenir els mateixos drets pel simple fet de ser persones, i encara més per ser menors d'edat. A partir d'aquí, van extreure certes conclusions:

- El menor europeu té més oportunitats i viu millor que el menor estranger.
- No estan d'acord amb els drets que uns tenen i els altres no ja que consideren que tot menor es mereix les mateixes oportunitats sense cap tipus de discriminació.
- Creuen que els europeus són el principal motiu pel qual els menors estrangers no acompanyats no puguin arribar a tenir els mateixos drets perquè l'estat no actua ni fa res al respecte. Consideren que aquest és el principal problema.
- Tots hem de tenir els mateixos drets perquè tots som iguals però malauradament no és així.

Aquesta activitat també ha estat profitosa ja que els alumnes han pogut fer una reflexió sobre aquest tema i conscienciar-se'n.

13.3.4 CONCLUSIÓ ACTIVITAT 4: grups 7 i 8

Relació amb la delinqüència i drogoaddicció.

Havent llegit la notícia “L’acollida de menors estrangers no acompanyats a Sant Fost genera divisió entre veïns” del telenotícies 324, van veure que els veïns no acceptaven a aquest col·lectiu pel simple fet que els havien arribat rumors de que eren molt conflictius i normalment delinquen (robatoris, violacions, baralles...). A partir d’aquesta notícia, els alumnes van extreure que a aquests joves se’ls atribueix, sense cap mena de prova contrastada, la qualificació de “delinqüents i perillosos”. Un cop deduït això i després de buscar notícies a internet que parlessin dels MENA i la delinqüència, en van trobar diverses que exageraven el fet a través del titular quan realment la notícia no era tan extrema com semblava llegint el titular. Respecte la notícia que confirmava que només el 18% dels menors estrangers nouvinguts cauen en la delinqüència i la drogoaddicció se’ls va preguntar perquè creien que la majoria de notícies exageraven els fets comesos pels MENA quan només aquests petit percentatge cometia delictes majors. Van contestar a aquesta qüestió amb una suposició i és que la premsa no dóna llum a la realitat de l’assumpte. Això és donat a l’interès de l’estat i de la premsa ja que si els ciutadans els volguessin acollir, l’estat hauria d’invertir capital per proporcionar-los centres, pisos, atenció, educació... en definitiva, tot allò que els és necessari.

14. VALORACIÓ DE LA SESSIÓ

14.1 QUÈ HAN APRÈS ELS ALUMNES?

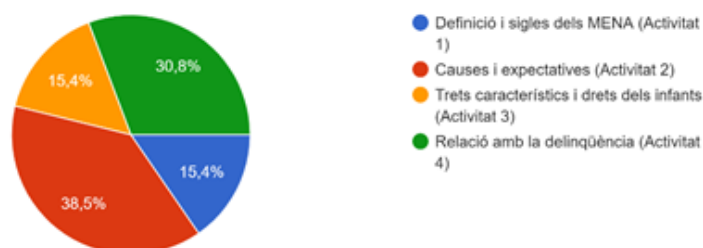
Per tal de confirmar que els alumnes havien interioritzat i els havia sigut útil la classe sobre els menors estrangers no acompanyats, es va realitzar una enquesta preguntant-los què els havia semblat la sessió i fer-ne una valoració.²⁷

S'ha de dir que molts d'ells tenien algun coneixement previ sobre aquest col·lectiu tret d'uns quants que no n'havien sentit a parlar abans. A la pregunta de si els va ajudar la sessió a entendre la realitat d'aquest col·lectiu, la gran majoria va respondre afirmativament i que a més, els va sensibilitzar envers aquests menors i la seva situació. A només dos alumnes els va deixar indiferents.

Les noies i els nois van explicar el perquè d'aquesta sensibilització i van expressar que es van sentir emocionats, a alguns d'ells se'ls van caure les llàgrimes al ser conscients de les injustícies que pateixen aquests nens. Molts alumnes van donar la seva opinió al respecte, donant importància a la sort que tenen de no trobar-se en la situació que pateix aquest col·lectiu i haurien d'agrair més sovint tot el que tenen. D'altres, van fer la reflexió que tots vivim a la mateixa societat i hauríem de ser tractats igual i els afecta que això no es porti a terme. Tan sols dos alumnes van manifestar no haver estat sensibilitzats perquè ja havien tractat el tema amb les seves famílies. Totes les nenes i els nens que van respondre l'enquesta van trobar adequat el vídeo reproduït ja que pensen que mostrava molt bé les emocions, sensibilitzava, creava empatia al públic, estava molt relacionat amb el tema i ajudava a entendre'l. Finalment, van explicar que era una bona manera de començar la classe per tal d'impactar i atraure la seva atenció.

El 100% dels alumnes van constatar que les dinàmiques de la sessió van ser adequades per tractar el tema amb alumnes de la seva edat i van escollir la que més els va agradar:

Quina et va agradar més?

²⁷ Les preguntes les podeu trobar als annexos.

Els alumnes argumenten el perquè de la seva tria i la majoria de respostes es van centrar en que l'activitat dos donava visibilitat a la vida real d'aquests menors, com per exemple, les causes per les quals emigren. També va predominar l'activitat quatre argumentant que és necessari que tothom sigui conscient de que no tots els menors que arriben de fora delinquen, només el 18%. Van demostrar també que no estan gens a favor de les sigles amb les que se'ls defineix ja que si ells estiguessin en el seu lloc, no els agradaria que els determinessin d'aquesta manera tan despectiva. Per últim, van comentar que l'activitat tres, la dels trets característics i drets dels infants els va agradar molt ja que va donar l'oportunitat d'obrir un debat entre ells i discutir si realment tots som iguals, com hauríem de ser.

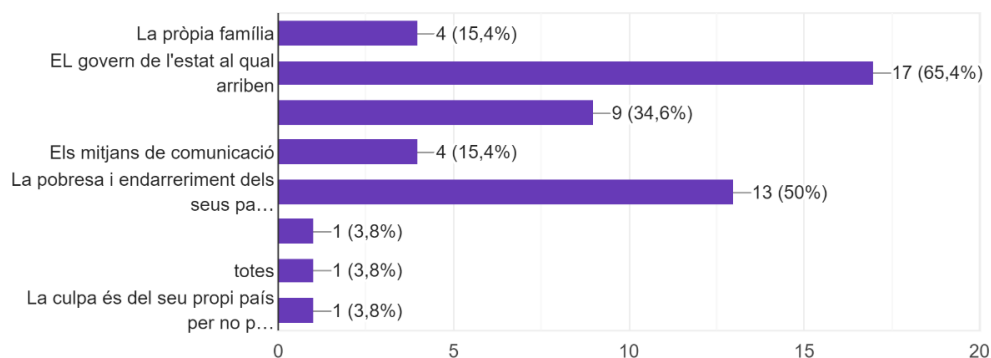
Respecte la idea d'igualtat, les noies i els nois van remarcar que l'aspecte que els havia impactat més dels treballats havia estat les sigles ofensives i discriminadores amb les que se'ls coneix i seguidament la indeguda relació amb la delinqüència que se'ls atribueix. El vídeo inicial també va causar un fort impacte en ells però no tant com les esmentades anteriorment. El tema que els va colpir menys va ser la de les causes ja que, majoritàriament, s'esperaven que fossin aquestes.

Una de les preguntes formulades va ser qui consideraven com a màxim responsable de la situació dels menors no acompanyats i la majoria van coincidir que, en primer lloc era el govern de l'estat al qual arriben, en segon lloc, la pobresa i l'endarreriment que pateixen al seu país d'origen i també, que aquesta responsabilitat recau en les institucions i lleis dels països europeus.

Altres respostes van ser els mitjans de comunicació, el propi país del qual provenen i la pròpia família, com es pot observar a continuació:

Qui consideres que és el màxim responsable de la situació que viuen aquests menors?

26 respostes

La gran majoria dels estudiants afirma que la sessió els va ajudar a modificar i millorar la percepció que tenien respecte aquests menors ja que, malgrat alguns d'ells coneixien l'existència del col·lectiu, no sabien realment que malament ho passen. Gràcies a la sessió, molts d'ells es van adonar de la gran quantitat de menors que cada dia lluiten per un futur millor per a ells i la seva família i que es juguen la vida a alta mar per aconseguir-ho. Cap d'ells era prou conscient de la verdadera situació d'aquests joves.

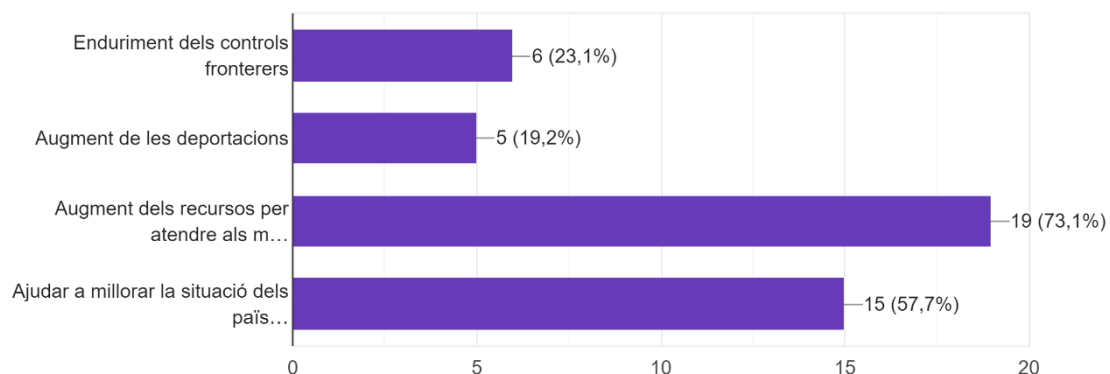
Per acabar, se'ls va preguntar si creien que, a la llarga, la situació d'aquest col·lectiu milloraria i la major part de les respostes van ser afirmatives. Les solucions que van escollir van ser les següents:

Les dues que més predominaren van ser la d'augmentar els recursos per atendre als menors i la d'ajudar a millorar la situació dels països d'origen per tal de no allunyar-se de les seves famílies. Entre d'altres, podien escollir les opcions de propiciar l'enduriment dels controls fronterers, és a dir, ser molt més estrictes amb la fluctuació d'entrades i sortides de cada país, i augmentar les deportacions d'aquests menors.

A la següent gràfica, es poden observar els percentatges:

La solució al problema passa per:

26 respostes

14.2 QUE HA SUPOSAT PER MI AQUESTA CLASSE?

Mentre estava impartint la classe, em vaig sentir molt còmode ja que veia molt d'interès per part dels alumnes. Cal dir que no m'esperava una participació tan elevada per part d'ells, es van mostrar molt receptius a l'hora de respondre a les preguntes i ho vaig agrair molt perquè ha sigut molt útil pel meu treball. A la primera activitat, el vídeo, van estar molt atents i van quedar sorpresos i emocionats amb les imatges que aquest mostrava. Personalment, crec que aquesta activitat va ser la clau per captar la seva atenció i fer que estiguessin atents durant tota l'hora. Pel que fa a la temporització, va complir les expectatives que tenia de que ocupés l'hora de socials i una petita part (15 minuts) de la classe de català i per això n'estic molt satisfeta. Si que és cert que l'activitat en la qual les noies i els nois havien de realitzar les tasques assignades, es va allargar més del que m'esperava. No obstant, al mateix moment vaig escurçar la tasca de la complementació després de la seva exposició per tal que no s'allargués excessivament. Aquesta complementació va ser més sintètica i precisa.

Quan van haver d'exposar la informació que havien extret de les fonts que els vaig proporcionar, es notava un domini i entusiasme del tema fet que remarcava que la sessió havia estat profitosa i del seu interès.

Un cop vaig haver acabat la sessió didàctica em vaig sentir força orgullosa ja que el meu objectiu s'havia complert. Vaig veure en els rostres dels alumnes que havien interioritzat la classe i gaudit d'ella.

15. CONCLUSIONS FINALS

Quan em vaig plantejar el tema del meu treball de recerca de caire social, em vaig plantejar que no només fos una investigació teòrica sinó que hi hagués una part pràctica per sensibilitzar la societat i ajudar aquest col·lectiu.

Les hipòtesis que vaig formular al principi del treball, van ser majoritàriament corroborades a mesura que anava avançant en matèria. És ben cert que aquest col·lectiu anomenat MENA és nou i desconegut per la gran majoria dels ciutadans del nostre entorn malgrat fos existent des de temps enrere. La segona teoria que vaig exposar és que tots ells presenten unes característiques semblants entre el mateix col·lectiu i a la vegada, són antagònics a la resta de ciutadans. Això va ser confirmat quan vaig redactar els trets característics que tenen aquests menors com per exemple les similituds en edat i gènere, l'estil de vida que portaven al seu país, les causes per les quals emigren i les expectatives que tenen a l'arribar aquí. Simultàniament, això afirma que el seu perfil és contrari a d'altres pel simple i notant fet que tots ells emigren sent menors quan al nostre dia a dia no trobem cap menor europeu que hagi d'emigrar per tenir un futur més digne. Al llarg de l'elaboració del treball s'ha certificat que l'arribada d'aquest col·lectiu provoca nous reptes per les societats receptores, que com no ho han previst, impliquen uns processos i respostes diferents als protocols establerts per a la immigració adulta. La darrera suposició que vaig formular va ser que existeix una connexió força generalitzada entre aquests menors i els conflictes delictius. Cal dir que aquesta hipòtesi ha estat fortament verificada ja que la gran majoria dels ciutadans i els mitjans de comunicació es precipiten a l'hora de relacionar aquest col·lectiu amb la delinqüència i la drogoaddicció. No obstant, és necessari matisar que un informe de la policia afirma que tota aquesta generalització és basada des de la ignorància i que realment un petit tant per cent dels menors no acompanyats delinqueixen.

Pel que fa a la metodologia del treball, considero que ha estat l'encertada ja que m'ha permès conèixer la situació d'aquests menors i posteriorment poder sensibilitzar a tot un grup de 4t d'ESO. Tenint en compte que els meus objectius eren precisos, conèixer de primera mà la realitat d'aquests menors i fer que els alumnes es sensibilitzessin tal com vaig fer jo al llarg del treball, es pot dir que sí que s'han complert amb força èxit.

Tal i com s'ha esmentat al llarg de la memòria, la meua idea inicial de crear un programa d'acollida per als menors no acompanyats al meu poble, Argentona, no va ser possible degut als problemes que em van sorgir a l'hora d'establir contacte amb els

ajuntaments del Maresme. Per aquest motiu, vaig decidir canviar la part pràctica i centrar-me en la unitat didàctica.

Un altre inconvenient que em vaig trobar va ser que, per tal de protegir als menors, va ser difícil contactar amb algun d'ells i també poder accedir a un centre d'acollida. Tot i així, gràcies a una educadora d'un centre de Canet de Mar, vaig tenir la sort de poder visitar-lo i participar d'un taller audiovisual que s'havia organitzat per als joves del centre. L'experiència va ser molt enriquidora i gratificant per mi ja que vaig poder conèixer durant unes hores amb ells i conèixer una mica més com és la seva vida. S'ha de dir que vaig poder establir alguna conversa més personal i informal amb algun d'ells i mentre m'explicaven la seva història, no podia evitar que em commoguéss.

Les entrevistes que vaig poder realitzar han acabat sent molt profitoses per l'enriquiment final del meu treball, en especial, la del noi que està vivint en un pis tutelat. D'aquesta manera he pogut conèixer detalls de la seva vida que, molt probablement, no hagués trobat a les xarxes ja que és una informació força delicada, com per exemple, la del seu viatge en pastera. L'entrevista amb l'educador del centre penitenciari em va fer veure la realitat legal que hi ha darrera dels mitjans de comunicació quan anuncien algun fet que han comès els menors estrangers no acompanyats. Per acabar, l'entrevista que vaig fer a un educador d'un altre centre, em va guiar en contextualitzar-me amb la situació en la que viuen aquests menors a la nostra comarca. Tal i com s'ha afirmat al llarg del treball, la situació dels centres d'emergència i d'acollida estan caracteritzats per una gran superpoblació.

Pel que fa a la continuïtat del treball, és evident que es podria desenvolupar molt més encara, ja que és actualment quan aquest col·lectiu està creixent més i més i que per tant, les institucions haurien d'actuar immediatament. Així doncs, aquesta continuïtat podria ser la comparació entre els protocols d'activitat que existissin en el moment de realitzar el treball futur amb els que són usats en l'actualitat. Durant el procés d'elaboració del treball, la idea de fer uns estudis posteriors en educació social ha estat present entre el meu mar de dubtes sobre què estudiar un cop acabats els estudis de Batxillerat.

Voldria expressar el més sincer agraïment a les persones que m'han ajudat a tirar endavant aquest treball. En primer lloc, i de manera molt especial, al meu tutor de recerca, que m'ha assessorat i donat suport en tot moment. També voldria agrair a altres persones que hi han col·laborat, com a l'educadora del centre d'acollida que vaig poder visitar, al treballador d'un centre penitenciari de menors, a un educador social i a un menor estranger no acompanyat. També voldria donar les gràcies als

professors de Socials i Català de 4t d'ESO, que em van permetre poder dur a terme la meva part pràctica, la sessió de sensibilització dels alumnes, en una de les seves classes. A més a més, voldria fer una menció oportuna als meus familiars, que m'han recolzat i donat ànims en cada moment de feblesa. Per acabar, agrair a les meves amistats que entre totes ens hem ajudat emocionalment en el repte del que és el treball de recerca.

Per concloure, m'agradaria deixar constància que la realització d'aquest treball de recerca ha suposat, en el meu cas, un creixement personal. Davant de determinats esdeveniments no podem optar pel conformisme i la passivitat; si la indiferència es converteix en la nostra senyal d'identitat, un altre món millor no serà possible. Jo he descobert i confirmat que, malgrat la complexitat d'aquest fenomen migratori, la resposta no es trobarà en la inacció. I com ens deia Einstein, *“La paraula **progrés** queda buida de sentit des del moment que un infant és infeliç.”*